Geography and Territorial Spatial Arrangement
University of Sistan and Baluchestan
Association of Geography and Planning of Border Areas of Iran
Print ISSN: 2345 - 2277 Online ISSN: 2783 - 5278

Assessing the Adaptability of the Level of Distributive Justice in Infrastructure-Services with the Competitive Advantage of Rural Areas (Case Study: Ardabil Townshi)

Mohammad Javad Abbasi [1]✉, **Farhad Azizpour** [2]

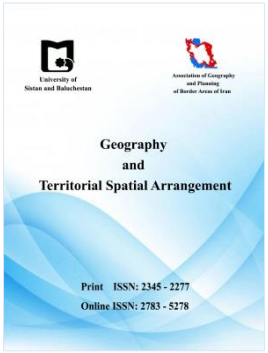
1. Ph.D., Human Geography Department, Faculty of Earth Sciences, University of Shahid Beheshti, Tehran, Iran.
✉ E-mail: Mo_Abbasi@sbu.ac.ir
2. Associate Professor, Department of Human Geography, Faculty of Geographical Sciences, University of Khwarazmi, Tehran, Iran.
E-mail: azizpour@khu.ac.ir

How to Cite: Abbasi, M.J & Azizpour, F. (2022). Assessing the Adaptability of the Level of Distributive Justice in Infrastructure-Services with the Competitive Advantage of Rural Areas (Case Study: Ardabil Townshi). *Geography and Territorial Spatial Arrangement*, 12 (45), 51-56.

DOI: http://dx.doi.org/ 10.22111/GAIJ.2022.41987.3019

Article type:
Research Article

Received:
14/04/2022
Received in revised form:
04/07/2022
Accepted:
13/11/2022
Publisher online:
20/12/2022

Keywords:
Distributive justice, Competitive advantage, Balanced development, Fuzzy classification method, Ardabil Township.

ABSTRACT

The dominant planning system of the country is based on two main currents of physical planning and medium-term social-economic development plans (5-year sector-oriented programs) and in some cases with unfair allocation of resources and Facilities to some areas and deprivation of other areas have increased regional inequalities. Therefore, in order to create a balanced development and establish a desirable goal-oriented system; It is necessary to identify environmental capabilities, spatially homogeneous areas and competitive advantages of rural areas at the beginning. The current research was conducted with the aim of measuring the adaptability of justice at the level of having facilities with a competitive advantage in the villages of Ardabil township. The statistical community of the villages of Ardabil city with 20889 households and descriptive-analytical research approach. The method of obtaining information is in the form of a library. Also, for data analysis, Electron multivariate technique and Morris model in EXCEL software, inverse distance interpolation method (IDW) and fuzzy classification method in ARC GIS software have been used. The findings of the research show that the rural areas of Ardabil township do not have a favorable situation in terms of justice in enjoying facilities and services, and the imbalance is evident in them. In other words, the villages close to the center of the province (Ardebil city) are more prosperous and the villages with a greater distance such as Arshq Sharqi and Dojag, despite the high competitive advantage; are less privileged In general, there is no direct relationship between the level of prosperity of the villages and their competitive advantage and this situation is strongly influenced by the centralizing view of physical plans and 5-year economic-social plans (with the dominance of politicization, influence and political pressures to implement some plans) and the importance of the distance of rural settlements from the city center (Ardebil city and its area of influence). Is. Therefore, the main solution is transition from the predominance of 5-year socio-economic sectoral programs and physical planning to spatial planning with legal requirements is necessary and sufficient.

© the Author(s). **Publisher**: University of Sistan and Baluchestan

Extended Abstract

Introduction

Preliminary studies in Ardabil township indicate non-compliance and imbalance in the structure of rural settlements in terms of distribution and competitive advantage Due to predominance of physical programs and 5-year sector-oriented socio-economic programs and the lack of legal requirements for the implementation of the land improvement program .The use of facilities and services in the township of Ardabil and its area of influence, as the capital of Ardabil province and other residential areas of the region with services, there is a lack of logical connection between the distribution and allocation of investments. therefore; Assessing the Compatibility of Distributed Justice Infrastructure-Services with the Competitive Advantage of Rural Areas Given the existing competitive advantages, the problems and challenges of the geographical area can be minimized by looking at the inter-competitive relations and regional balance. The first main purpose of research, analysis and evaluation of rural areas is to study the use of facilities and services, and to examine activities with a competitive advantage. To achieve balanced development. The following questions arise in the present study:

A) Is the distributive justice of infrastructure-welfare services commensurate with the competitive advantage of Ardabil rural districts?

B) What spatial pattern does the infrastructure-welfare distribution services in Ardabil township?

C) What are the regional competitions of Ardabil township?

Study Area

Ardabil township (including Ardabil, Hir cities) and the villages of this township are divided into 3 parts: Samarin, Markazi, Hir and in 10 villages called Dojagh, Gharbi, Arshagh Sharghi, Balghloo, Sardabeh, Sharghi, Kalkhoran, South Fooladloo and North. The township has 179 villages with a population of 20,889 households and a rural population of 79,210.

Material and Methods

In the present study, the study area is rural areas of Ardabil township. The method of libraries (review of statistics and plans) is used to collect information. To identify the levels and determine the degree of development of each of the provinces of Ardabil province to the statistics and information available in the identification cards of settlements of Ardabil township (2016) and in order to identify activities with competitive advantage; Business environment monitoring reports prepared in the Iranian Chamber of Commerce, Industries, Mines and Agriculture in 1400 have been used. To analyze the data, in the first step, in order to determine the status of using the facilities of justice and services in the rural areas of the study area, the priorities and analysis of the state of justice in terms of facilities and services in rural areas are discussed using Electr method. In the second step, by identifying the activities with competitive advantage over indexing by the method of background review and repeated repetition, the action and analysis of space activities with competitive advantage are analyzed separately by Maurice using Morris techniques. Finally, the situation of rural areas in the study area was compared with two indicators of justice and competitive advantage activities by fuzzy method in Arc GIS software.

Result and Discussion

In discussing the analysis of the status of distributive justice of facilities and services based on the method of evaluating multi-criteria electr, it can be found that rural areas close to the center of the township (Ardabil city) have a more favorable level, which includes northern, eastern, Kalkhoran and western districts. Hir, Dojaq and Sardabeh villages are in the middle to upper level, Southern and mature Foladloo villages are in the middle to lower level, and finally East Arshaq village is in a poor condition. Further advantages the situation of economic activities has competition for Morris modeling in Table 8, where the fields of transportation and warehousing activities have the most competition and industrial production has the least competition in Ardabil township. As shown in Figure 3; Combining and fuzzyizing five activities with competitive advantage in Arc GIS software in Ardabil township shows that Arshagh Sharghi and Dojagh rural districts have very high and very suitable potential in all activities with competitive advantages. Hir and Fooladloo villages are in good condition, Kalkhoran, Gharbi and Sardabeh villages are in moderate condition, and the eastern and Balghlo villages are relatively weak.

Conclusion

In the present study, first, by examining the status of using the facilities and services of the rural areas in the study area, it was determined; Villages close to the center of the township (Ardabil city) have a desirable level, which includes the villages of North, East, Kalkhoran and West Fooladloo, and Hir, Dojaq and Sardabeh villages, medium to high level, southern and mature Fooladoo villages, medium to low level. And high level. Finally, Arshagh Sharghi villages are in a superficial situation. In the second step, by identifying areas with competitive advantage, it is clear that most transportation and warehousing activities and industrial production activities have the least competitive advantage in Ardabil. Also, by analyzing competitive space activities with competitive advantage, in the scope of studies, it is determined separately which rural areas of East Arshaq and Dojagh in general have activities with competitive advantages have very high and very suitable potential. Hir and Fooladloo villages are in good condition, Kalkhoran, Gharbi and Sardabeh villages are in good condition, and the eastern and Balghlo villages are relatively weak and unsuitable. Finally, the comparison of the ranks of rural areas of Ardabil township in terms of competitive activities shows the advantage and use of facilities and services. Villages close to the township center (Ardabil city) in terms of facilities and services have the highest level and rural areas with a greater distance from the provincial center. Are less. In such a way that villages with a greater distance from the township center (Ardabil city) such as East Arshaq and Dojaq.

Key words:

Distributive justice, Competitive advantage, Balanced development, Fuzzy classification method, Ardabil Township.

References (Persian)

Barghi, Hamid, Jamini, Davood, and Shafiei, Mohammad Reza, 2017. An Analysis of Regional Inequality in Rural Development Indicators and Strategic Planning to Establish Regional Balance (Case Study: Kurdistan), Fourth International Conference on Geographical Sciences, Shiraz University.

https://civilica.com/doc/656311.

Country Surveying Organization, 2020.

https://www.ncc.gov.ir.

Dadashpour, Hashem, Dehdehjani, Mehdi, 2015. Identifying and prioritizing the root factors influencing the promotion of regional competitiveness (Case study: Kurdistan province), Regional Planning Quarterly, Fifth Year, No. 19, pp. 42-27.

http://jzpm.miau.ac.ir/article_911.html.

Dadeshpour, Hashem, Rostami, Faramarz, 2011. Assessing integrated spatial justice of urban public services based on population distribution, accessibility and efficiency in Yasuj city, Regional Urban Studies and Research, Volume 3, Fall 2011, Vol. 10, pp. 22-1.

.https://urs.ui.ac.ir/article_19992.html

Iran Chamber of Commerce, Industries, Mines and Agriculture, 2021. Results of National Business Environment Monitoring, Winter 2019.

https://iccima.ir.

Iran Development and Trade Organization, 2021.

https://tpo.ir.

Jafari, Saeed, 2018. Assessing the level of spatial justice in the distribution of indicators of sustainable rural development: The villages of Ardabil, Master Thesis in Humanities, Mohaghegh Ardabili University, Faculty of Literature and Humanities.

https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/c47b225b1d87764c426f51804a3d38da.

Ladi, Tahmineh, 2017. Evaluate competitiveness in order to improve efficiency in planning the development of the study areas of East Azerbaijan province, Master Thesis in Urban and Regional Planning and Design,

Supervisor: Dr. Mohammad Hossein Sharifzadegan, Faculty of Architecture and Urban Planning, Shahid Beheshti University of Tehran.

https://centlibrary.sbu.ac.ir/faces/search/bibliographic/biblioBriefView.jspx?_afPfm=phlsr4wgs.

Management and Planning Organization of Ardabil Province, 2012. Summary of findings of provincial planning studies.

https://ardabilmpo.ir.

Moshfeghi, Vahid, Mohammadi, Hamid, 2020. An Analysis of Regional Creativity and Competitiveness in Iran. University of Tehran, Town and Country Planning, Vol.12 No.2, pp. 595-620.

doi: 10.22059/jtcp.2020.302258.670113.

Nasiri, Nadia, 2014. Investigating the regional balance in Mazandaran province and presenting programmatic solutions to achieve balance, Master Thesis in Regional Planning, Supervisor: Dr. Mohammad Hossein Sharifzadegan, Faculty of Architecture and Urban Planning, Shahid Beheshti University of Tehran .

https://centlibrary.sbu.ac.ir/faces/search/bibliographic/biblioBriefView.jspx?_afPfm=phlsr4wgv.

Qaderi Hajat, Mustafa, Hafeznia, Mohammad Reza, 2018. Strategies for achieving spatial justice in Iran, Political Geography Research, Third Year, No. 3, pp. 57-25.

http://dx.doi.org/10.22067/pg.v4i9.75411.

Rahiminia, Hiva, Akbari Moghadam, Baitullah, 2020. An empirical analysis of the competitiveness of agricultural products in Kurdistan province, Agricultural Economics and Development 34 (1), pp. 13-1.

https://jead.um.ac.ir/article_35281.html.

Roustaei, Shahrivar, Karimzadeh, Hossein, Rahmati, Khosrow, 2015. Analysis of Spatial Inequalities Based on Social, Economic and Physical Indicators in Mid-Range Cities (Case Study: Miandoab City), Geography of Urban Planning Research, Fourth Year, No. 3, pp. 471-449.

https://jurbangeo.ut.ac.ir/article_60643.html.

Shamanian, Maryam, 2019. Presenting a balanced development model of rural areas based on entrepreneurship approach (Case study: Damghan city), PhD Thesis in Geography and Spatial Planning of Rural Entrepreneurship, Faculty of Earth Sciences, Shahid Beheshti University of Tehran.

https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/f19f8d6817d37b12b19f223d85734c6c.

Sharifzadegan, Mohammad Hossein, Nedayi Tusi, Sahar, 2015. Applying the components of success, competitiveness, regional development in Iran. Human Geography Research, Volume 48, Number 1, Serial Number 1, pp. 123-105.

https://jhgr.ut.ac.ir/article_51802.html.

Statistics Center of Iran, 2016. General Census of Population and Housing.

https://www.amar.org.ir.

References (English)

Asheim, B., Cooke, P., & Martin, R., 2006. The rise of the cluster concept in regional analysis and policy, Clusters and regional development: critical reflections and explorations, 1-29.

https://books.google.com/books?hl=fa&lr=&id=sZyo2sP5A8kC&oi=fnd&pg=PA1&dq.

Clark. M., & Tilman. D., 2017. Comparative analysis of environmental impacts of agricultural production systems, agricultural input efficiency, and food choice .Environmental Research Letters 12 (6) : 064016.

https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1748-9326.

Currid, E., Williams, S., 2010. The geography of buzz: art, culture and the social milieu in Los Angeles and New York, Journal of Economic Geography, 10 (3), 423–451.

https://doi.org/10.1093/jeg/lbp032

Harvey, D., 2007. Justice, Nature and the Geography of Difference, Oxford: Blackwell Publishers.

https://bibliotecadigital.mineduc.cl/handle/20.500.12365/17640.

Kitson, M., Martin, R., & Tyler, P., 2004. Regional competitiveness: an elusive yet key concept? Regional studies, 38(9), 991-999.

https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0034340042000320816?journalCode=cres20.

Lessmann, C., 2014. Spatial inequality and development - Is there an inverted-U relationship? Journal of Development Economics, 106(C), 35-51.

https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2013.08.011.

Meijers, E. J., & Burger,M. J., 2010. Spatial structure and productivity in US metropolitan areas, Environment and planning A, 42(6), 1383- 1402.

https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1068/a42151.

Neumann, Iver B. 2003: The Region-Building Approach, in: Söderbaum, Fredrik/Shaw, Timothy M. (eds): Theories of New Regionalism: A Palgrave Reader, Basingstoke: Palgrave Macmillan, 160-178.

https://www.academia.edu/17639777/KFG_Working_Paper_No_64.

Ohlan, R., 2013. Pattern of regional disparities in socio-economic development in India. Social Indicators Research, 114(3), 841-873.

https://link.springer.com/article/10.1007/s11205-012-0176-8.

Porter, M. E., 1990, The competitive advantage of nations, Harvard, Business Review, 74-91.

https://books.google.com/books?hl=fa&lr=&id=CqZzxAxBpfEC&oi.

Redding, S., & Venables, A. J., 2004. Economic geography and international inequality, Journal of international Economics, 62(1), 53-82.

https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0022199603000965.

Reggiani, A., & Rietveld, P., 2010. Networks, Commuting and Spatial Structures: An Introduction Guest Editorial, Journal of Transport and Land Use, 2(3/4), 1-4.

https://www.jstor.org/stable/26201635?seq=1.

Schwanen, T., Dieleman, F. M., & Dijst, M., 2004. The impact of metropolitan structure on commute behavior in the Netherlands: a multilevel approach, Growth and change, 35(3), 304-333.

https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1468-2257.2004.00251.x.

Unal, M., Uslu, C., & Cilek, A., 2016. GIS-based accessibility analysis for neighbourhood parks: The case of Cukurova district, Journal of Digital Landscape Architecture, *1*, 46-56.

http://gispoint.de/fileadmin/user_upload/paper_gis_open/DLA_2016/537612006.pdf.

Warren Smit, T. H., Kumaresen, J., Santos-Burgoa, C., Meneses, R. S. K., & Friel, S., 2010. Urban Planning/ Design and Health Equity: A Review, Global Research Network on Urban Health Equity (GRNUHE).

https://link.springer.com/article/10.1007/s11524-011-9605-2.

Begg, I. 2002. Investability: The Key to Competitive Regions and Cities? Regional Studies, 36 2, 087– 211.

https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00343400220121972.

Camagni, R. 2002. On the Concept of Territorial Competitiveness: Sound or Misleading? Urban Studies, 39(03), 2395–2400.

https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1080/0042098022000027022.

Huggins, R., & Izushi, H. 2009. Regional Benchmarking in a Global Context: Knowledge, Competitiveness, and Economic Development. Economic Development Quarterly, 275.

https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0891242409347896.

Kutscherauer, A. (2010). Regional Disparities in Regional Development of The Czech Republic Ostrava. University of Ostrava.

http://disparity.vsb.cz/edice_cd/cd11_regdis_mono_angl/pdf/Regional%20disparities.pdf.

Kresl, P., & Singh, B. 2012. Urban Competitiveness and US Metropolitan Centres. Urban Studies (49(2)), 239-254.

https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0042098011399592.

Lengyel, I. 2009. Bottom-up Regional Economic Development:Competition, Competitiveness and Clusters. In I. Lengyel, & Z. Bajmócy, Regional Competitiveness, Innovation and Environment (pp. 03-38). Szeged: JTAEPress.

http://acta.bibl.uszeged.hu/37421/1/gtk_2009_en.pdf#page=8.

Lever, W. F. 2002. Correlating the Knowledge-base of Cities with Economic Growth. Urban Studies, 39(5-6), 859–871.

https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1080/00420980220128345.

Malecki, E. J. 2004. Jockeying for Position: What It Means and Why It Matters to Regional Development Policy When Places Compete. Regional Studies, 38(9), 0010-002.

https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0034340042000292665.

Morgan, K. 2001. The Exaggerated Death of Geography: Localised Learning, Innovation and Uneven Development. The Future of Innovation Studies Conference (p. ؟). Eindhoven University of Technology: Eindhoven Centre for Innovation Studies.

https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.564.1384&rep=rep1&type=pdf.

Porter, M. E. 2000, Locations, Clusters, and Company Strategy. In G. L. Clark, M. P. Feldman, & M. S. Gertler, ocation and Innovation: The New Economic Geography of Innovation, Spillovers and Agglomeration (pp. 275-253). New York: Oxford University Press.

https://books.google.com/books?hl=fa&lr=&id=TzZ_oByXYhkC&oi.

Serrano, F. A. 2003. City competitiveness and attractiveness: A new approach to evaluate economic development in Mexican cities. University of Glasgow, Department of Urban Studies. Glasgow: University of Glasgow.

https://theses.gla.ac.uk/982.

Tomul. Ekber .2009. Measuring regional inequality of education in Turkey: an evaluation by Gini index(2009) Procedia - Social and Behavioral Sciences 1(1):949-952, DOI: 10.1016/j.sbspro.2009.01.168.

https://www.researchgate.net/publication/240448225_Measuring_regional_inequality_of_education_in_Turkey_an_evaluation_by_Gini_index/related.

Kim, J., & Nicholls, S. (2016), Influence of the measurement of distance on assessment ofrecreation access, Leisure Sciences, 38: 118–139.

https://ur.booksc.me/book/52227182/02de4e

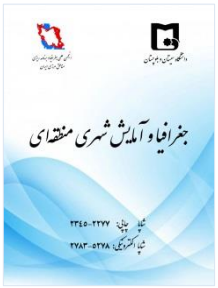
جغرافیا و آمایش شهری منطقه‌ای
شاپا چاپی: ۲۳۴۵-۲۲۷۷ شاپا الکترونیکی: ۲۷۸۳-۵۲۷۸

سنجش سطح انطباق‌پذیری عدالت توزیعی زیرساختی–خدماتی با مزیت رقابتی نواحی روستایی (نمونهٔ موردی: شهرستان اردبیل)

محمدجواد عباسی [۱*]، فرهاد عزیزپور [۲]

مقاله پژوهشی

جغرافیا و آمایش شهری–منطقه‌ای
شمارهٔ ۴۵، زمستان ۱۴۰۱
تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۱/۲۵
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۱/۰۴/۱۳
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۸/۲۲
صفحات : ۷۸-۵۱

واژه‌های کلیدی:
عدالت توزیعی، مزیت رقابتی، توسعهٔ متوازن، روش طبقه بندی فازی، شهرستان اردبیل.

چکیده

نظام برنامه‌ریزی غالب کشور بر دو جریان عمدهٔ برنامه‌ریزی کالبدی (طرح هادی روستایی، جامع شهری و...) و برنامه‌های میان‌مدت توسعهٔ اقتصادی-اجتماعی (برنامه‌های ۵ ساله بخشی‌محور) استوار است و در برخی موارد با تخصیص ناعادلانهٔ منابع و امکانات به بعضی مناطق و محروم‌شدن مناطق دیگر، موجب افزایش نابرابری‌های ناحیه‌ای شده است؛ ازاین‌رو، به‌منظور ایجاد توسعهٔ متوازن و استقرار نظام آمایش محور مطلوب؛ شناسایی توان‌های محیطی، نواحی همگن فضایی و مزیت‌های رقابتی نواحی روستایی در ابتدای امر ضروری است. پژوهش حاضر با هدف سنجش انطباق‌پذیری عدالت در سطح برخورداری از امکانات با مزیت رقابتی در دهستان‌های شهرستان اردبیل انجام شده است. جامعهٔ آماری دهستان‌های شهرستان اردبیل با ۲۰۸۸۹ خانوار و رویکرد پژوهش توصیفی-تحلیلی است. روش تهیهٔ اطلاعات به‌صورت کتابخانه‌ای است. همچنین درجهت تجزیه‌وتحلیل داده‌ها از تکنیک چندمتغیرهٔ الکتر و مدل موریس در نرم‌افزار EXCEL، روش درون‌یابی فاصلهٔ معکوس (IDW) و روش طبقه‌بندی فازی در نرم‌افزار GIS ARCاستفاده شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد دهستان‌های شهرستان اردبیل، از جنبهٔ عدالت در برخورداری از امکانات و خدمات وضعیت مطلوب ندارد و عدم توازن در آن‌ها مشهود است. به‌عبارت‌دیگر، دهستان‌های نزدیک به مرکز استان (شهر اردبیل)، برخوردارتر و دهستان‌های با فاصلهٔ بیشتر مانند ارشق شرقی و دوجاق، با وجود مزیت رقابتی بالا؛ کم‌برخوردارترند. به‌طورکلی، بین سطح برخورداری دهستان‌ها و مزیت رقابتی‌شان رابطهٔ مستقیم وجود ندارد و این وضعیت شدیداً تحت‌تأثیر نگاه تمرکزگرای برنامه‌های کالبدی و برنامه‌های اقتصادی-اجتماعی ۵ ساله (با غلبه سیاست‌زدگی، نفوذ و فشارهای سیاسی برای اجرای برخی طرح‌ها) و اهمیت فاصلهٔ سکونتگاه‌های روستایی از مرکزشهرستان (شهر اردبیل و حوزهٔ نفوذ آن)، است؛ بنابراین راهکار اصلی؛ گذار از غلبهٔ برنامه‌های بخشی‌محور اقتصادی-اجتماعی ۵ ساله و برنامه‌ریزی کالبدی به سوی برنامه‌ریزی آمایش سرزمین با الزامات قانونی مورد نیاز و کافی است.

مقدمه

نابرابری در فضاهای جغرافیایی به لحاظ توزیع امکانات و خدمات، اشتغال و درآمد؛ (Clark & Tilman, 2017: 2)، موجب مهاجرت‌ها و عدم‌رغبت به استفاده از استعداد و پتانسیل‌های مناطق کمتر توسعه یافته می‌شود. همچنین، عدم توازن در توسعهٔ مناطق مختلف، منجر به ایجاد شکاف و تشدید نابرابری نواحی و دوگانگی طبقاتی می‌شود (Tomul, 2009: 949)؛ ازاین‌رو، جدا از موقعیت جغرافیایی، ساختار اقتصادی و سیاسی هر سکونتگاه انسانی (kim & Nicholls, 2016: 118)؛ بحث عدالت توزیعی بر تخصیص منصفانهٔ منابع در میان افراد متنوع جامعه تأکید

۱- دکتری تخصصی، گروه جغرافیای انسانی و آمایش، دانشکدهٔ علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی تهران، ایران (نویسنده مسئول) Mo_Abbasi@sbu.ac.ir
۲- دانشیار، گروه جغرافیای انسانی، دانشکدهٔ علوم جغرافیایی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران azizpour@khu.ac.ir

می‌کند و تخصیص عادلانهٔ منابع نیز به فرایند و الگوی توزیع اشاره دارد (داداش‌پور و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۰). به‌طورکلی درخصوص نابرابری‌های منطقه‌ای، دو دیدگاه مختلف وجود دارد. برخی آن را پدیده‌ای منفی و برخی دیگر مثبت ارزیابی می‌کنند. گروه اول معتقدند نابرابری بین مناطق، به‌دلیل عدم استفادهٔ درست از پتانسیل‌ها و قابلیت‌های مناطق است و گروه دوم نابرابری‌های منطقه‌ای را نتیجهٔ منحصربه‌فرد بودن منابع و قابلیت‌های برخی مناطق، درمقابل سایر مناطق می‌دانند که می‌تواند مزیت‌های رقابتی را برای آن‌ها ایجاد کند (Kutscherauer, 2010: 15).

از دههٔ ۱۹۶۰ به بعد، اکثر کشورها با مطالعات ساختاری و برنامه‌ریزی منطقه‌ای به‌دنبال برقراری عدالت فضایی، توسعهٔ متوازن و تلاش برای کاهش شکاف توسعه بین مناطق هستند (برقی و همکاران، ۱۳۹۶: ۳۶۸)؛ اما در کشور ایران برنامه‌های توسعهٔ منطقه‌ای موجود هنوز نتوانسته‌اند نابرابری‌های اقتصادی، اجتماعی و فضایی بین مناطق را کاهش دهند (لادی، ۱۳۹۶: ۱۲)؛ این در حالی است که تجارب به‌کارگیری استراتژی توسعهٔ منطقه‌ای (RDS) آمایش محور در بسیاری از کشورها موجب تحقق عدالت توزیعی و فضایی، تقویت رقابت‌پذیری و کاهش نابرابری‌های ناحیه‌ای در راستای دستیابی به توسعهٔ متوازن شده است (شریف‌زادگان و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۰۷). آمایش سرزمین، با وجود اینکه حدود نیم قرن از پیدایش آن در ادبیات برنامه‌ریزی کشور ایران می‌گذرد؛ از جنبهٔ «اجراء» دستاورد چشم‌گیری نداشته است. نظام برنامه‌ریزی فعلی کشور از دو جریان خیلی مؤثر و عمده تشکیل یافته است؛ ۱- برنامه‌ریزی کالبدی برای مدیریت توسعهٔ شهری، منطقه‌ای و ملی ۲- برنامه‌های میان‌مدت توسعهٔ اقتصادی-اجتماعی بخشی‌محور (برنامه‌های ۵ ساله). این برنامه‌ها هر کدام فلسفهٔ وجودی، ماهیت فنی و مأموریت‌های خود را دارند و جهت‌گیری آمایش سرزمین در آن‌ها بسیار ضعیف است؛ ازاین‌رو جریان برنامه‌ریزی آمایش سرزمین هرگز نظیر دو جریان اول از منابع و ردیف‌های تخصیص‌یافته اعتبارات دولتی برای تحقق رهنمودهای خود برخوردار نبوده است و نتوانسته هماهنگی سرزمینی طرح‌های بخشی‌محور مذکور را ایجاد و اِعمال کند. آمایش سرزمین به‌مثابه جریان سوم و رابط؛ قرار بوده پلی باشد بین برنامه‌های اقتصادی-اجتماعی و برنامه‌ریزی کالبدی، اما تا چند سال اخیر در همین حد نیز موفقیت چشم‌گیری نداشته است. همچنین در طرح‌های هادی روستایی و جامع شهری، نگاه به توسعه از جنبه کاربری اراضی بوده و درنتیجه پیوند این دو جریان غالب برنامه‌ریزی کشور (برنامه‌ریزی اقتصادی-اجتماعی پنج ساله و برنامه‌ریزی کالبدی) نیز برقرار نمی‌شود؛ به‌عبارت‌دیگر، آمایش سرزمین، به‌دلیل جدایی برنامه‌ریزی اقتصادی-اجتماعی از برنامه‌ریزی کالبدی کشور مجال حضور مؤثر نیافته و از سوی دیگر خود نیز منابع مستقل نداشته است.

بررسی‌های اولیه در شهرستان اردبیل نیز بیانگر عدم‌انطباق و توازن[1] در ساختار فضایی سکونتگاه‌های روستایی از منظر عدالت توزیعی و مزیت رقابتی به‌دلیل غلبه برنامه‌های کالبدی و برنامه‌های اقتصادی-اجتماعی بخشی‌محور ۵ ساله کشور و نبود الزامات قانونی در راستای اجرای برنامهٔ آمایش سرزمین است. تمرکز امکانات و خدمات در شهر اردبیل و حوزهٔ نفوذ آن، به‌عنوان مرکز استان اردبیل مشهود و سایر نقاط سکونتگاهی منطقه با کمبودهای خدماتی، عدم‌ارتباط منطقی بین توزیع و تخصیص سرمایه‌گذاری‌ها روبه‌رو بوده و بخش عمده‌ای از منابع طبیعی و اکولوژیکی خود را در جریان مخاطرات طبیعی و عوامل انسانی مخرب، از دست می‌دهند؛ ازاین‌رو ارزیابی سطح انطباق‌پذیری عدالت توزیعی زیرساختی-خدماتی با مزیت رقابتی نواحی روستایی محدوده با توجه به مزیت‌های رقابتی موجود، می‌تواند مشکلات و چالش‌های نواحی جغرافیایی را با نگاهی به برقراری تعادل و توازن منطقه‌ای به حداقل برساند؛ بنابراین هدف اصلی پژوهش، تحلیل و ارزیابی نواحی روستایی محدودهٔ مورد مطالعه از نظر عدالت توزیعی امکانات و خدمات و بررسی

فعالیت‌های دارای مزیت رقابتی؛ جهت دستیابی به توسعهٔ متوازن و آمایش محور است؛ بنـابراین سـؤالات زیـر در پـژوهش حاضر مطرح می‌شود:

الف) عدالت‌توزیعی‌خدمات زیرساختی-رفاهی‌تا چه اندازه‌متناسب با مزیت رقابتی‌دهستان‌های‌شهرستان‌اردبیل است؟

ب) عدالت‌توزیعی خدمات زیرساختی-رفاهی در دهستان‌های شهرستان اردبیل از چه الگوی فضایی تبعیت می‌کند؟

ج) سطح رقابت‌پذیری ناحیه‌ای دهستان‌های شهرستان اردبیل به چه صورت است؟

ادبیات موضوع

ناعدالتی در توزیع امکانات و خدمات به توزیع نامتوازن دارایی‌های ارزشمند جامعه، یعنـی قـدرت سیاسـی-اجرایـی، مزیت‌ها، ثروت و فرصت اشاره دارد که می‌تواند تهدیدکنندهٔ امنیت ملی و تکوین نواحی بحرانی باشد (قادری‌حاجـت و حافظ‌نیا، ۱۳۹۷: ۲۷). از نظر دیوید هاروی (با بررسی مفهوم عدالت اجتماعی از دید جغرافیایی) توزیع عادلانـه در مقیاس سرزمینی و منطقه‌ای لزوماً مترادف با توزیع عادلانه در سطوح دیگر یـا توزیـع عادلانـه بـین افـراد نیسـت، وی ماهیت عدالت اجتماعی را در سه معیار کلی تشریح می‌کند: نیاز، منفعت عمومی و استحقاق (Harvey, 2007: 167).

براساس مطالعات نظری بسیاری از اندیشه‌ورزان برنامه‌ریزی ناحیه‌ای؛ ناعدالتی در توزیع امکانات و خدمات، ناشی از بی‌تـوجهی به گزاره‌هایی چون آمایش سرزمین و مدیریت سیاسی بهینهٔ فضا از نظر اصول و مبانی، رویه‌ها و نتایج به‌صورت کلی و مبنـایی است (قادری‌حاجت و حافظ‌نیا، ۱۳۹۷: ۴۹)؛ البته امروزه نظریات مکانی-فضایی در سیر زمانی خود از نگاهی سـاختاری به روابط جریانی، شبکه‌ای و عملکردی تکامل یافته‌اند و عوامل مؤثر مجاورت فیزیکی جای خود را به مجـاورت سـازمانی داده‌اند؛ به‌عبارت‌دیگر، امروزه الگوهای توسعهٔ فضایی، نشان‌دهندهٔ دو نوع فرایند تکوین و توسعهٔ نواحی هستند؛ نوع اول، سازمان فضایی مبنی بر روابط میان نواحی با حوزهٔ نفوذشان در زمرهٔ روابط «منطقه‌گرایی» است و می‌توان متناظر با مدل‌هایی همچون مکان مرکزی و مدل‌های سلسله‌مراتبی مبتنی بر وابستگی‌های خدماتی-اقتصـادی بـه مرکـز دانسـت (Schwanen[4] et all, 2004: 13). نوع دوم، روابط قائل بر «روابط شبکه‌ای و بی‌مقیاس» میان نواحی است که در تناظر با رویکـرد نومنطقـه‌گرایـی است. این فرایندها از قالب وابستگی‌های خدماتی خارج شده و علاوه بر دسترس‌پذیری به انواع خدمات و زیرساخت‌ها (Unal[5] et all, 2016: 46) بیشتر مبتنی بر رقابت‌پذیری ناحیه‌ای و منطقه‌ای، روابط اقتصادی دوربرد، جریان‌های اطلاعـات و روابـط مکمل و هم‌افزایی افقی (ایجادکنندهٔ صرفه‌های ناشی از مقیاس و اثرات خارجی شبکه‌ای مثبت از طریق تعـاون و مشـارکت) و هم‌افزایی عمودی (مازاد ارزش ناشی از تجمع یا اثرات تخصصی‌شدن) مناطق هستند (Meijers[6] & Burger, 2010: 767; Reggiani & Rietveld[7], 2010:1). به‌عبارت‌دیگر، بحث رقابت‌پذیری در نومنطقه‌گرایی، بیانگر موضوعاتی از قبیل: مناطق هم‌پیوند عملکردی اقتصادی، محیط‌زیست و ایجاد شبکه‌های عملکردی است که در توسعه‌اش پویا و نسبت‌به تغییر و انطبـاق، باز است. در این نگاه، نواحی به‌صورت پهنه‌ای که «به‌طور اجتماعی تکوین یافته» تلقی می‌شود که از سنت‌های فکری مؤثر آن، رقابت‌پذیری منطقه‌ای، حکمروایی منطقه‌ای، نهادگرایی، شبکه‌ها، خوشـه‌هـا و پایـداری اسـت (Neumann[8], 2003: 88).

به‌طورکلی، توسعهٔ فضایی مناسب در ابتـدای امـر، مسـتلزم وجـود عـدالت تـوزیعی و سـطح برخـورداری مناسـب و منطقـی زیرساخت‌ها و خدمات است تا نواحی بتوانند رقابت‌پذیر شوند و استعدادهای خود را براساس مزیت‌های نسبی و رقابتی شـکوفا سازند؛ ازاین‌رو از سال ۱۹۹۰ ایدهٔ رقابت‌پذیری منطقه‌ای پورتر توجه زیادی را به خود جلب کـرده و امـروزه بـه‌عنـوان ابـزاری سیاسی درجهت توسعهٔ ناحیه‌ای و منطقه‌ای مطرح است (Kitson[9] et all, 2004: 991). از نظـر آشـیم، کـوک و مـارتین، مزایای رقابتی در اقتصاد جهانی شدیداً محلی است و از تمرکز نیروی کار متخصص، دانش، نهادها، رقبا و کسب‌وکارهای مرتبط

و استفاده‌کنندگان پیشرفته ناشی می‌شود (Asheim et all, 2006: 11)؛ ازاین‌رو به مرور برنامه‌ریزی توسعهٔ فضایی نیز به شیوه‌ای که باعث افزایش رقابت‌پذیری مکان و موفقیت آن در جذب سرمایه و نیروی انسانی سیال شود به دغدغهٔ بسیاری از صاحب‌نظران علوم منطقه‌ای و ناحیه‌ای تبدیل شد و بررسی ارتباط میان رقابت‌پذیری و قلمرو مکانی آن مطرح شد (Porter[10], 1990: 73). برهمین‌مبنا؛ سازمان فضایی مطلوب: شبکه‌ای منسجم و هم‌پیوند از کانون‌ها، محورها و پهنه‌های عملکردی و طبیعی که حاصل تعامل سازندهٔ جامعه، طبیعت و نظام مدیریت سرزمین در چارچوب چشم‌انداز و اهداف توسعهٔ فضایی سرزمین است و تحقق چشم‌انداز توسعهٔ فضایی سرزمین، منوط به دستیابی به اهداف زیر است: - نقش‌آفرینی و رقابت‌پذیری در شبکه جریان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی؛ - اقتصاد متنوع، درون‌زا، برون‌گرا و ارزش‌آفرین مبتنی بر سرمایهٔ انسانی، فناوری نوآورانه و تخصص‌ها و مزیت‌های منطقه‌ای؛ - حفاظت، احیا و بهره‌برداری خردمندانه از منابع طبیعی، محیط‌زیست و میراث فرهنگی برای نیل به توسعهٔ پایدار؛ -سازمان فضایی شبکه‌ای، متعادل، منسجم، هم‌پیوند، تاب‌آور و غیرمتمرکز سازگار با تغییر اقلیم؛ - عدالت، رفاه و مشارکت اجتماعی، حفظ و تعمیق انسجام ملی، یکپارچگی سرزمین و هویت؛ - امنیت بالنده سرزمین در همه وجوه و قدرت بازدارنده.

جغرافی‌دانان همواره به چگونگی اثرگذاری فضا بر عملکرد اقتصادی ناحیه‌ای و منطقه‌ای پرداخته‌اند؛ با این باور که جغرافیا بر پویایی فعالیت‌ها و درنتیجه عملکرد اقتصادی و رقابت‌پذیری مکان اثرگذار است، اما آنچه همواره در این انتظام‌ها مغفول مانده یا کم‌تر بدان توجه شده، در دو موضوع اساسی قابل‌بحث است:

۱- یکسان‌نبودن اهمیت مکان و تجمعی‌سازی (ابزارهای سیاست‌گذاری فضایی-کالبدی به معنای عام) برای تسهیل رقابت‌پذیری همهٔ فعالیت‌ها در همهٔ بسترها (مورگان، ۲۰۰۱)؛ چنانچه آشیم و همکاران (۲۰۰۶) اعتقاد دارند در برخی موارد، خوشه‌های شدیداً محلی، اثری عکس آن چیزی که نظریهٔ مایکل پورتر (۱۹۹۰) مطرح می‌کند، بر جای می‌گذارند. در این دسته فعالیت‌ها، تأکید زیاد از حد بر دانش محلی و روابط چهره‌به‌چهره در خوشه‌ها باعث کاهش رقابت‌پذیری می‌شود.

۲- توجه به عوامل اجتماعی به‌عنوان عامل مهم دیگر (غیرفضایی) در ایجاد رقابت‌پذیری که بیشتر در پیوندها و روابط میان‌بنگاهی، شبکه‌های اجتماعی و دانشی میان واحدهای فعالیتی تبلور می‌یابد (کرید و ویلیام، ۲۰۱۰).

بنابراین، امروزه نیل به توسعهٔ متوازن مبنی بر عدالت توزیعی و فضایی، مزیت رقابتی، تمرکززدایی از فعالیت‌های اقتصادی، امکانات و جمعیت، همچنان دغدغهٔ اصلی برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران است (داداش‌پور و رستمی، ۱۳۹۰: ۱۸۰-۱۷۲)؛ لیکن، به‌زعم توکلی و همکاران (۱۳۹۷) در کشور ایران حتی در تدوین طرح‌های آمایش سرزمین، موارد زیر موجب انحراف اهداف اصلی طرح می‌شود: - تقلیل منابع شناختی برنامه‌ریزان به داده‌های تجربی؛ - بی‌طرفی و بی‌تفاوتی طرح‌ها نسبت‌به ایدئولوژی‌های سیاسی، نفوذهای قدرت و سیاست‌زدگی‌ها؛ - فرم‌گرایی فضا و تقلیل مسائل به ابعاد کالبدی و محدود به مرزهای سیاسی؛ - تحلیل سطحی از الگوی فضایی همچون میزان، شدت، جهت و جریان روابط؛ - غلبهٔ مدل محوری و تکنیک محوری؛ - به‌کارگیری مدل برنامه‌ریزی خطی در عملیاتی‌سازی طرح‌های آمایش که زمان هدف‌گذاری و محدودیت‌های اجرایی و دنیای واقعی لحاظ نمی‌شود؛ - وابستگی بیش از حد مناطق به دولت مرکزی که تزریق منابع ملی و پروژه‌های غول‌آسای سخت‌افزاری در نبود سیاست‌های نرم‌افزاری در تضاد با نظریه‌های حکمروایی و توسعهٔ اجتماع‌محور است؛ - تزریق منابع ملی به اعتیاد منطقه به منابع مالی بالادستی و رهاکردن توانایی‌های بومی؛ - ضعف در ارائهٔ رهنمودهای ظرفیت‌سازی و نهادسازی در راستای توانمندسازی اجتماعات (توکلی و همکاران، ۱۳۹۷؛ ۱۶۷).

پیشینهٔ پژوهش

آنچه به معنای عدالت اجتماعی در سطح برخورداری و توزیع امکانات و خدمات است؛ در عمل همیشه روشن نیست، با این حال تلاش‌هایی با استفاده از روش‌های مختلف درجهت ارزیابی این رویکرد از عدالت اجتماعی به‌وسیلهٔ «مقایسهٔ توزیع مکانی امکانات و خدمات با توجه به مکان گروه‌های مختلف اجتماعی و اقتصادی» انجام شده است (Smit[11] et all, 2010: 24). بیشتر پژوهش‌هایی که در زمینهٔ عدالت توزیعی امکانات و خدمات انجام شده، در مورد چگونگی توزیع خدمات از دو دیدگاه برابرمبنا و نیازمبنا بوده است. از اواسط دههٔ ۱۹۹۰ میلادی و همزمان با افزایش اهمیت مکان ناشی از تحرک نیروی انسانی و سرمایه در عصر جهانی‌شدن، از ترجمان فضایی برخوردار شده و وارد گفتمان علوم منطقه‌ای و برنامه‌ریزی توسعهٔ فضایی شد. مایکل پورتر در دههٔ ۱۹۹۰ نظریهٔ مزایای رقابتی در سطح مکان مطرح کرد و باعث جلب توجه مجدد تصمیم‌سازان توسعهٔ منطقه‌ای و جغرافیدانان اقتصادی به موضوع مکان که پیشتر در جریان جهانی‌سازی به ورطهٔ فراموشی سپرده شده بود، گشت (Porter, 1990: 74). بدین شکل با تغییر در رویکردهای محققان، ردینگ و ونابلز[12] (۲۰۰۴) در پژوهشی با عنوان «جغرافیای اقتصادی و نابرابری بین‌المللی» به این نتیجه رسیده‌اند که دسترسی جغرافیایی به بازارها و تأمین منابع، رابطهٔ معنی‌دار و مهمی در تغییر درآمد سرانه بین کشوری دارند. اوهلان[13] (۲۰۱۳) با بررسی الگوهای نابرابری‌های منطقه‌ای در توسعهٔ اجتماعی- اقتصادی در سطح نواحی هند، به این نتیجه رسیده که مناطق جنوبی هند به نسبت مناطق مرکزی و شمالی از توسعهٔ متوازن و متقارن‌تری برخوردارند. بحث رقابت‌پذیری، انگاشتی که تا سال‌ها تنها در سطح واحدهای فعالیتی (بنگاه‌ها) و نیز کشورها دارای معنا بود.

لسمن (۲۰۱۴) در پژوهشی با عنوان نابرابری فضایی و توسعه؛ با بررسی رابطهٔ U معکوس بین این دو مقوله؛ داده‌های نابرابری‌های فضایی ۵۶ کشور در مراحل مختلف توسعهٔ اقتصادی در دورهٔ ۲۰۰۹-۱۹۸۰ مورد استفاده قرار گرفته است و نتایج به‌دست‌آمده نشان‌دهندهٔ رابطهٔ یوی معکوس است؛ همچنین شواهدی مبنی بر اینکه نابرابری فضایی در مراحل بالای توسعهٔ اقتصادی دوباره افزایش می‌یابد، فراهم می‌کند. به‌طورکلی، مطالعات مرتبط با موضوع پژوهش حاضر در سطح کشور نیز به شرح زیر است: نصیری (۱۳۹۳) در پژوهش خود با عنوان «بررسی تعادل منطقه‌ای در استان مازندران و ارائهٔ راهکارهای برنامه‌ای برای دستیابی به تعادل» به بررسی تعادل فضایی استان براساس الگوی شبکه‌ای- چند مرکزی در دو مؤلفهٔ مورفولوژیک و چهار مؤلفهٔ عملکردی پرداخته که حاکی از تعادل منطقه‌ای بالقوهٔ استان مازندران است. داداش‌پور و دهده‌جانی (۱۳۹۴) در پژوهش خود با عنوان «شناسایی و اولویت‌بندی عوامل ریشه‌ای تأثیرگذار در ارتقای رقابت‌پذیری منطقه‌ای در استان کردستان» به این نتیجه رسیده‌اند که عامل اقتصادی و عامل نهادی-سیاسی و در سطح دوم معیارهایی چون کارآمدی نظام تولید و سیاست‌گذاری دولتی بیشترین تأثیر را در ارتقای رقابت‌پذیری منطقه‌ای استان کردستان دارند. شامانیان (۱۳۹۸) در پژوهش خود با عنوان «ارائهٔ الگوی توسعهٔ متوازن نواحی روستایی مبتنی بر رویکرد کارآفرینی» به سنجش توازن عملکردی و جریانات در سطح ناحیهٔ دامغان پرداخته و سطح توسعه در ناحیهٔ مورد مطالعه به‌صورت یکپارچه و همگون نیست. مشفقی و محمدی (۱۳۹۹) در پژوهش خود با عنوان «تحلیل انطباق‌پذیری مناطق خلاق و رقابت‌پذیر ایران» با تحلیل تناظر برای تعیین مزیت‌های رقابتی مناطق، به این نتیجه رسیده‌اند که تهران و اصفهان به‌ترتیب در زمینه‌های اطلاعات و ارتباطات و ساخت تولید واجد مزیت رقابتی‌اند؛ اما بیشتر مناطق کشور واجد نقش تخصصی نیستند و مزیت‌های رقابتی استان‌ها با زیرساخت‌های دانشی مناطق حمایت نمی‌شود. با توجه به پیشینه‌های ذکرشده، می‌توان اذعان کرد هیچ پژوهشی به ارزیابی و تحلیل ساختار فضایی نواحی روستایی از نظر سنجش و مقایسهٔ وضعیت عدالت توزیعی امکانات و خدمات و مزیت رقابتی با رویکرد توسعهٔ متوازن در سطح سکونتگاه‌های

روستایی نپرداخته است و پژوهش حاضر موارد ذکرشده را مورد سنجش قرار می‌دهد و به‌صورت مقایسه‌ای این معیارها را بررسی می‌کند.

روش اجرای پژوهش

پژوهش حاضر با هدف سنجش انطباق‌پذیری عدالت در سطح برخورداری از امکانات با مزیت رقابتی در دهستان‌های شهرستان اردبیل، از نظر هدف، توسعه‌ای-کاربردی، از نظر ماهیت توصیفی-تحلیلی بوده و از نظر پارادایمی در زمرهٔ تحقیقات کمّی است. در پژوهش حاضر، محدودهٔ مورد مطالعهٔ نواحی روستایی شهرستان اردبیل و برای جمع‌آوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای (بررسی آمارنامه‌ها و طرح‌ها) استفاده شده است. برای شناسایی سطح برخورداری و تعیین درجهٔ توسعه‌یافتگی هریک از دهستان‌های استان اردبیل به آمار و اطلاعات موجود در شناسنامهٔ آبادی‌های شهرستان اردبیل (۱۳۹۵) رجوع شده است. برای شناسایی رشته فعالیت های دارای مزیت رقابتی، ابتدا به شناسایی رشته فعالیت‌های اقتصادی دارای زمینهٔ رقابتی در محدودهٔ مورد مطالعه پرداخته شده که برای این کار چهار شاخص بهرهٔ مکانی، میزان صادرات، توجه در طرح‌های فرادست (طرح آمایش استان، طرح توسعه و عمران ناحیه‌ای، سند راهبردی و اجرایی استان اردبیل) و ظرفیت گسترش در نواحی روستایی در نظر گرفته شده و به‌منظور شناسایی فعالیت‌های دارای مزیت رقابتی؛ از داده‌های گزارش پایش محیط کسب‌وکار تهیه شده در اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران سال ۱۴۰۰ استفاده شده است

درجهت تجزیه‌وتحلیل داده‌ها، در گام اول، به‌منظور تعیین وضعیت عدالت توزیعی امکانات و خدمات دهستان‌های محدودهٔ مورد مطالعه، به اولویت‌بندی و تحلیل وضعیت عدالت توزیعی امکانات و خدمات در دهستان‌ها با استفاده از روش الکتر[۱۴] پرداخته شده است. در گام دوم، با شناسایی فعالیت‌های دارای مزیت رقابتی نسبت‌به شاخص‌سازی به روش بررسی پیشینه و فراوانی تکرار اقدام شد و تحلیل فضایی فعالیت‌های دارای مزیت رقابتی به تفکیک دهستان با استفاده از تکنیک موریس مورد تحلیل قرار گرفت. درنهایت مقایسهٔ وضعیت دهستان‌های محدودهٔ مورد مطالعه با دو شاخص عدالت توزیعی و فعالیت‌های دارای مزایای رقابتی به روش فازی در نرم‌افزار Arc GIS انجام شده است.

در ادامهٔ پژوهش حاضر، متغیر و شاخص‌های مورد بررسی به شرح جداول زیر ارائه می‌شود:

جدول ۱: متغیرهای سنجش وضعیت عدالت توزیعی امکانات و خدمات درجهت شناسایی وضعیت توازن محدوده

شاخص‌های عدالت توزیعی
نرخ اشتغال
ضریب مکانیزاسیون کشاورزی
دسترسی به مراکز اطلاعاتی و ارتباطی
دسترسی به مراکز آموزشی و درمانی
دسترسی به مراکز اداری و سیاسی
دسترسی به زیرساخت‌های خدماتی و حمل‌ونقل

(منبع : یافته‌های پژوهش،۱۴۰۰)

جدول ۲: رشته فعالیت‌های اقتصادی

رشته فعالیت اقتصادی
کشاورزی، جنگل‌داری و ماهی‌گیری
استخراج معدن
تولید صنعتی (ساخت)
کشت و صنعت و فرآوری محصولات کشاورزی
تأمین برق، گاز، بخار و تهویه‌ها
آبرسانی، مدیریت پسماند، فاضلاب و فعالیت‌های تصفیه
ساختمان
عمده‌فروشی و خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیهٔ موتوری
حمل‌ونقل انبارداری
فعالیت‌های خدماتی مربوط به تأمین جا و غذا
اطلاعات و ارتباطات
فعالیت‌های مالی و بیمه
فعالیت‌های املاک و مستغلات
فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی
فعالیت‌های اداری و خدمات پشتیبانی
ادارهٔ امور عمومی و دفاع، تأمین اجتماعی اجباری
آموزش
فعالیت‌های مربوط به سلامت انسان و مددکاری اجتماعی
هنر، سرگرمی، تفریح
سایر فعالیت‌های خدماتی

(منبع: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، ۱۴۰۰)

جدول ۳: شاخص‌های مزیت رقابتی رشته فعالیت‌های اقتصادی در نواحی روستایی

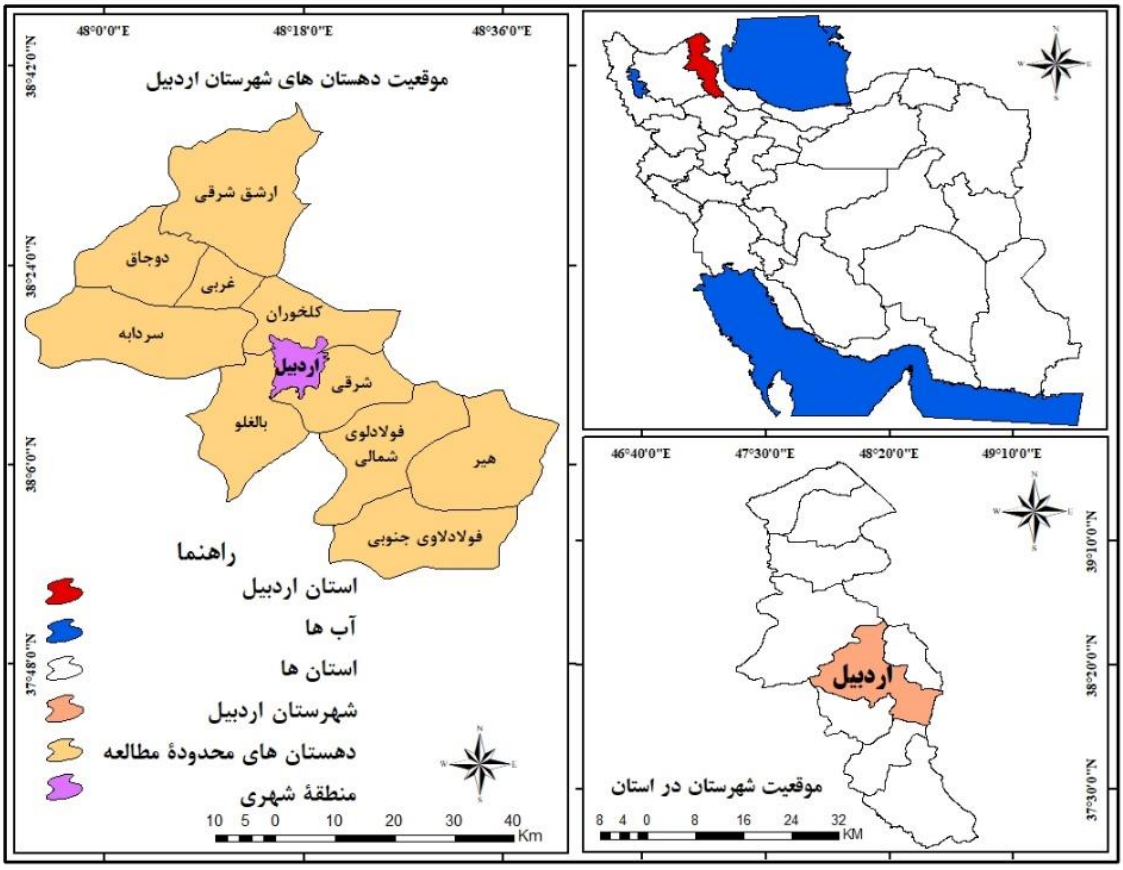
ردیف	شاخص
۱	بهرهٔ مکانی شامل: افزایش جذابیت مکان در جذب سرمایه و مکان مناسب زندگی، ناحیه به‌عنوان منبع بازده‌های فزاینده از طریق فرایند تجمعی‌شدن، موقعیت بنگاه‌های منطقه، مکان چسبنده در جذب، جذابیت مکان در جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی، وجود زیرساخت‌های سودمند، دسترسی‌های آسان و سریع، نفوذپذیری اینترنت و تلفن همراه، مکان‌های چسبنده در جذب سرمایه در بازارهای جدید، طبقهٔ خلاق، مهاجران و متخصصان، تجمع و تمرکز نیروی انسانی
۲	میزان صادرات و سرمایه‌گذاری شامل: رشد تولیدات صادرات‌محور، میزان سرمایه‌گذاری در محصولات صادراتی.
۳	توجه در طرح‌های فرادست (طرح آمایش استان، طرح توسعه و عمران ناحیه‌ای، سند راهبردی و اجرایی استان)
۴	ظرفیت گسترش در نواحی روستایی: نهادهای دوست‌دار کارآفرینی، تعداد کسب‌وکار به‌ازای هر هزار نفر، جمعیت سیال خلاق و کارآفرین در جست‌وجوی مکان‌های اشتغال جدید، مطالعه و راه‌اندازی کسب‌وکار جدید، ظرفیت جذب سرمایه‌های سیال، جذب ساکنان و مهاجران، جذب مصرف‌کنندگان و خریداران جدید، جذب گردشگران، محیط سیاسی و قانونی، کیفیت خدمات حمل‌ونقل، کیفیت زیرساخت‌ها، وجود خوشه‌های فعالیتی، وجود صنایع پشتیبان، وجود شرکت‌های حمایتی دانش‌بنیان (مالی، حقوقی، بازاریابی و پژوهشی)، میزبانی نمایشگاه‌ها، همایش‌های فرهنگی و تجاری، کیفیت زیرساخت‌های ارتباطی و اطلاعاتی، فرایندهای همکاری با سایر اقتصادهای محلی و اقتصاد تجمعی

(Lever, 2002; Kresl & Singh, 2012; Porter, 2000;Lengyel, 2009; Malecki E. J.,2004; Camagni,2002; Huggins & Izushi, 2009; Begg, 2002; Serrano, 2003)

قلمرو جغرافیایی مورد مطالعه

موقعیت اداری-سیاسی

شهرستان اردبیل (شامل شهرهای اردبیل و هیر) است و روستاهای این شهرستان در سه بخش ثمرین، مرکـزی، هیـر و در ۱۰ دهستان به‌نام‌های دوجاق، غربی، ارشق شرقی، بالغلو، سردابه، شرقی، کلخـوران، فولادلـوی جنـوبی و شـمالی پراکنـده شده‌اند. این شهرستان دارای ۱۷۹ روستا است که تعداد خانوار آن ۲۰۸۸۹ خانوار و تعداد جمعیت روستایی برابر بـا ۷۹۲۱۰ نفر است (سازمان تقسیمات کشوری وزارت کشور، ۱۴۰۰) و (تصویر ۱).

تصویر ۱. موقعیت سیاسی محدودهٔ مورد مطالعه

(منبع: سازمان تقسیمات کشوری وزارت کشور، ۱۴۰۰).

یافته‌های تحقیق

تعیین وضعیت عدالت توزیعی امکانات و خدمات دهستان‌های محدودهٔ مورد مطالعه درجهت شناسایی وضـعیت توازن محدوده

برای این منظور ابتدا به اولویت‌بندی و تحلیل وضعیت عدالت توزیعی امکانات و خدمات در دهستان‌ها با اسـتفاده از روش الکتر[۱۴] پرداخته شده است. برای این منظور پس از جمع‌آوری داده‌ها و ترکیب آن‌ها، مـاتریس داده‌هـای خـام

هریک از معیارها در محدودهٔ مورد مطالعه تعریف و سپس معیارهای مورد بررسی پس از تکمیل به‌صورت ماتریس از طریق رابطه:

$$r_{ij} = \frac{x_{ij}}{\sqrt{\sum_{i=1}^{m} x_{ij}^2}}$$

استاندارد شده و ماتریس استانداردشدهٔ زیر را تشکیل می‌دهند (جدول ۴).

جدول ۴: ماتریس استانداردشدهٔ معیارهای مورد مطالعه

دهستان	نرخ اشتغال	ضریب مکانیزاسیون کشاورزی	دسترسی به مراکز اطلاعاتی و ارتباطی	دسترسی به مراکز آموزشی و درمانی	دسترسی به مراکز اداری و سیاسی	دسترسی به زیرساخت‌های خدماتی و حمل و نقل
ارشق شرقی	۱۲/۵۱	۲۵۹/۱۵	۰/۰۰	۰/۰۱	۰/۰۰	۰/۰۳
دوجاق	۱۵/۲۶	۳۰۴/۲۵	۰/۰۰	۰/۰۲	۰/۰۱	۰/۰۵
غربی	۲۱/۸۰	۲۶۹/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۲	۰/۰۱	۰/۰۴
سردابه	۱۶/۴۹	۲۰۸/۱۷	۰/۰۰	۰/۰۱	۰/۰۲	۰/۰۶
کلخوران	۱۸/۰۷	۱۴/۱۵	۰/۰۱	۰/۰۲	۰/۰۴	۰/۱۵
شرقی	۰/۴۸	۰/۳۸	۰/۰۱	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰
بالغلو	۱۷/۳۷	۳۶/۱۵	۰/۰۱	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۱۰
فولادلوی شمالی	۹/۱۱	۵۶۸/۵۳	۰/۰۰	۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۰۳
فولادلوی جنوبی	۱۷/۰۳	۱۷۱/۵۲	۰/۰۰	۰/۰۱	۰/۰۲	۰/۰۶
هیر	۲۲/۸۱	۲۴۹/۳۸	۰/۰۰	۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۰۲

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰)

سپس در این مرحله با توجه به ضریب اهمیت معیارهای مختلف در تصمیم‌گیری، ماتریسی به‌صورت زیر تعریف می‌شود:

$$W = \begin{bmatrix} w_1 & & \mathbf{0} \\ \vdots & w_2 \cdots & \cdots \\ \mathbf{0} & \cdots & w_n \end{bmatrix}$$

و ماتریس تصمیم وزن‌دار از ضرب ماتریس تصمیم بی‌مقیاس‌شده در ماتریس وزن معیارها به‌دست می‌آید (جدول ۵).

جدول ۵: ماتریس تصمیم وزن‌دار

دهستان	نرخ اشتغال	ضریب مکانیزاسیون کشاورزی	دسترسی به مراکز اطلاعاتی و ارتباطی	دسترسی به مراکز آموزشی و درمانی	دسترسی به مراکز اداری و سیاسی	دسترسی به زیرساخت‌های خدماتی و حمل‌ونقل
ارشق شرقی	۰/۹۰	۱۸/۶۸	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰
دوجاق	۱/۱۰	۲۲/۳۶	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۱
غربی	۱/۵۷	۱۹/۷۷	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۱

سردابه	۱/۱۹	۱۵/۳۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۱
کلخوران	۱/۳۰	۱/۰۴	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۱	۰/۰۳
شرقی	۰/۰۳	۰/۰۳	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰
بالغلو	۱/۲۵	۲/۶۶	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۲
فولادلوی شمالی	۰/۶۶	۴۱/۷۹	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۱
فولادلوی جنوبی	۱/۲۳	۱۲/۶۱	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۱
هیر	۱/۶۴	۱۸/۳۳	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰)

ادامهٔ فرایند تکنیک الکتر به شرح مراحل زیر است:

تشکیل مجموعه معیارهای موافق و مخالف؛ به زبان ریاضی با فرمول زیر:

$$I_{ke} = \{j | v_{kj} \prec v_{ej}\} \quad S_{ke} = \{j | v_{kj} \succeq v_{ej}\}$$

تشکیل ماتریس توافق، با:

$$c_{ke} = \frac{\sum_{j \in S_{ke}} W_j}{\sum_{j=1} W_j}$$

تعیین ماتریس مخالف؛ شاخص عدم‌توافق (مخالف) به‌صورت زیر تعریف می‌شود:

$$d_{ke} = \frac{\max_{j \in I_{ke}} |v_{kj} - v_{ej}|}{\max_{j \in J} |v_{kj} - v_{ej}|}$$

تشکیل ماتریس تسلط موافق از رابطهٔ زیر محاسبه می‌شود:

$$\overline{c} = \sum_{\substack{k=1 \\ k \neq e}}^{m} \sum_{\substack{e=1 \\ e \neq k}}^{m} \frac{c_{ke}}{m(m-1)}$$

تشکیل ماتریس تسلط مخالف، با فرمول:

$$\overline{d} = \sum_{\substack{k=1 \\ k \neq e}}^{m} \sum_{\substack{e=1 \\ e \neq k}}^{m} \frac{d_{ke}}{m(m-1)}$$

بنابراین ماتریس عناصر تسلط مخالفت (G) به‌صورت زیر محاسبه می‌شود:

$$g_{ke} = \begin{cases} 0 & d_{ke} > \overline{d} \\ 1 & d_{ke} \leq \overline{d} \end{cases}$$

تشکیل ماتریس تسلط نهایی، با فرمول:

$$h_{ke} = f_{ke} \cdot g_{ke}$$

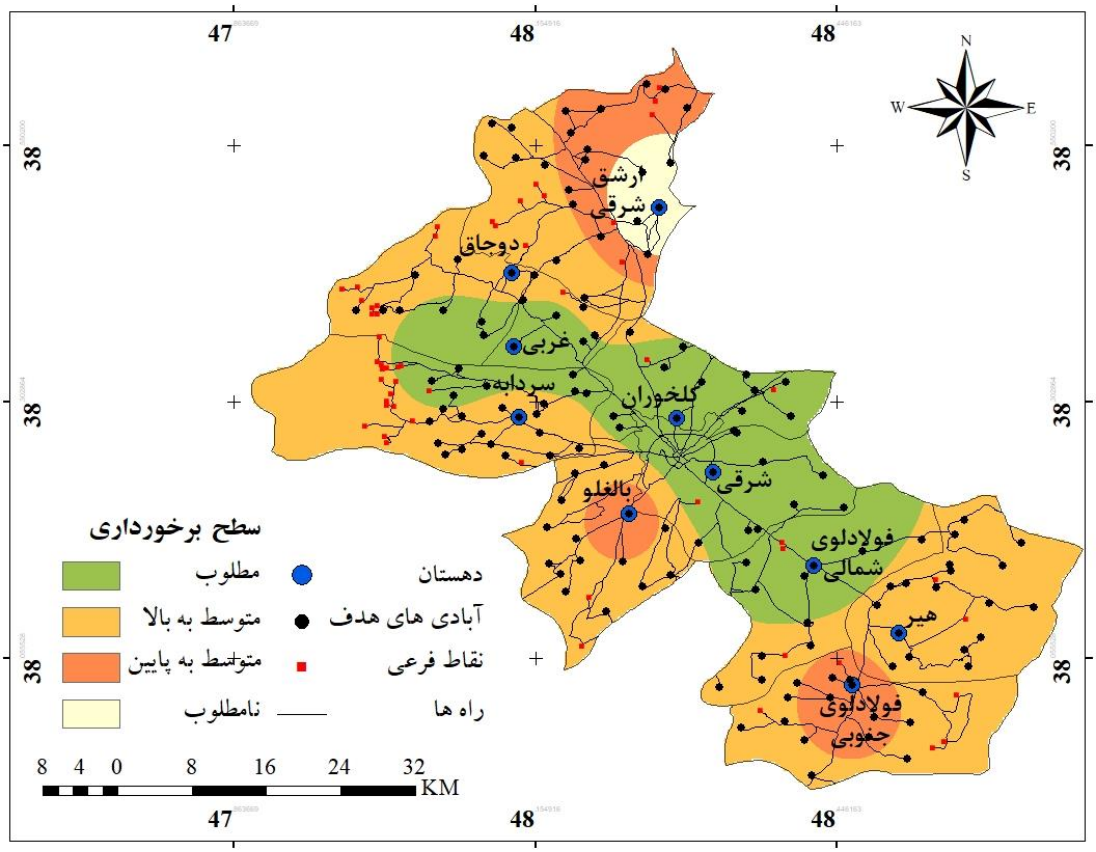
حذف‌کردن گزینه‌های با رضایت کمتر و انتخاب بهترین گزینه: ماتریس تسلط نهایی **H** ترجیحات جزئی گزینه‌ها را بیان می‌کند و گزینه‌ای باید انتخاب شود که بیشتر از آن که مغلوب شود، تسلط داشته باشد و از این نظر می‌توان گزینه‌ها را رتبه‌بندی کرد (جدول ۶).

جدول ۶: تعیین وضعیت عدالت توزیعی امکانات و خدمات دهستان‌های محدودهٔ مورد مطالعه درجهت شناسایی وضعیت توازن محدوده

دهستان	امتیاز	رتبه	دهستان	امتیاز	رتبه
ارشق شرقی	۰	۴	شرقی	۱	۳
غربی	۳	۱	بالغلو	۳	۱
دوجاق	۲	۲	فولادلوی شمالی	۳	۱
سردابه	۲	۲	فولادلوی جنوبی	۲	۲
کلخوران	۳	۱	هیر	۱	۳

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰)

در این مرحله در نرم‌افزار ARC GIS به روش درون‌یابی با مدل تحلیل فضایی فاصلهٔ معکوس وزن‌دار (IDW)، به پهنه‌بندی فضایی وضعیت عدالت توزیعی امکانات و خدمات دهستان‌های محدودهٔ مورد مطالعه درجهت شناسایی وضعیت توازن محدوده پرداخته شده است (تصویر ۲).

تصویر ۲: پهنه‌بندی فضایی وضعیت عدالت توزیعی امکانات و خدمات دهستان‌های محدودهٔ مورد مطالعه

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰)

در بحث عدالت توزیعی امکانات و خدمات، از یافته‌های تصویر ۲ درجهت شناسایی وضعیت توازن محدوده در نرم‌افزار **GIS ARC** به‌واسطهٔ مدل تحلیل فضایی فاصلهٔ معکوس وزن‌دار (**IDW**) و روش درون‌یابی، می‌توان دریافت که دهستان‌های نزدیک به مرکز شهرستان (شهر اردبیل) سطح برخورداری مطلوب‌تری دارند که شامل دهستان‌های فولادلوی شمالی،

شرقی، کلخوران و غربی می‌شود. دهستان‌های هیر، دوجاق و سردابه متوسط به بالا، دهستان‌های فولادلـوی جنـوبی و بـالغلو در سطح برخورداری متوسط به پایین و درنهایـت دهسـتان ارشـق شـرقی از نظـر سـطح برخـورداری در وضـعیت نـامطلوب هستند.

شناسایی زمینه‌های فعالیتی دارای مزیت رقابتی در محدودهٔ مورد مطالعه

برای شناسایی زمینه‌های دارای مزیت رقابتی ابتدا به شناسایی فعالیت‌های دارای زمینـه در محـدودهٔ مـورد مطالعـه پرداختـه شد که برای این کار چهار شاخص بهرهٔ مکانی، میزان صادرات، توجه در طرح‌های فرادست (طرح آمایش استان، طـرح توسـعه و عمران ناحیه‌ای، سند راهبردی و اجرایی استان اردبیل) و ظرفیت‌گسترش‌در نواحی روستایی در نظر گرفته شد (جدول ۷).

جدول ۷: شناسایی رشته فعالیت اقتصادی دارای مزیت رقابتی در محدودهٔ مورد مطالعه (منبع: سازمان توسعه تجارت ایران، ۱۴۰۰، پایش ملی محیط کسب‌وکار ایران، ۱۴۰۰)

رشته فعالیت اقتصادی	بهرهٔ مکانی	صادرات و سرمایه‌گذاری	توجه طرح‌های بالادست	ظرفیت گسترش در نواحی روستایی
کشاورزی، جنگل‌داری و ماهی‌گیری	■	■	■	■
استخراج معدن		■		■
تولید صنعتی (ساخت)	■	■	■	■
کشت و صنعت و فرآوری محصولات کشاورزی	■	■	■	■
تأمین برق، گاز، بخار و تهویه‌ها				
آبرسانی، مدیریت پسماند، فاضلاب و فعالیت‌های تصفیه				
ساختمان		■		■
عمده‌فروشی و خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیهٔ موتوری	■		■	■
حمل‌ونقل، انبارداری	■		■	■
فعالیت‌های خدماتی مربوط به تأمین جا و غذا			■	■
اطلاعات و ارتباطات	■			
فعالیت‌های مالی و بیمه	■		■	
فعالیت‌های املاک و مستغلات	■			
فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی				
فعالیت‌های اداری و خدمات پشتیبانی	■		■	
اداره امور عمومی و دفاع، تأمین اجتماعی اجباری				
آموزش				
فعالیت‌های مربوط به سلامت انسان و مددکاری اجتماعی			■	■
هنر، سرگرمی، تفریح	■		■	
سایر فعالیت‌های خدماتی	■			

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰)

سپس به‌منظور شناسایی فعالیت‌های دارای مزیت رقابتی نسبت‌به شاخص‌سازی به روش بررسی پیشـینه و فراوانـی تکرار اقدام شد و به‌منظور محاسبهٔ نماگرهای کیفی از داده‌های گزارش پایش محیط کسب‌وکار تهیه‌شده توسط اتاق

بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران در سال ۱۴۰۰ استفاده شد و پس از آن با استفاده از تکنیک موریس به رتبه‌بندی فعالیت‌های دارای مزیت اقدام شد (جدول ۸).

جدول ۸: رتبه‌بندی فعالیت‌های دارای مزیت رقابتی نسبت‌به شاخص‌سازی به روش بررسی پیشینه و فراوانی

رشتهٔ فعالیت اقتصادی	رتبه
کشاورزی، جنگل‌داری، ماهی‌گیری، دامداری	۳
کشت و صنعت، فرآوری محصولات کشاورزی	۴
تولید صنعتی، ساخت	۵
حمل‌ونقل و انبارداری	۱
بازرگانی، عمده‌فروشی و خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیهٔ موتوری و موتور سیکلت	۲

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰)

براساس ارزیابی وضعیت فعالیت‌های اقتصادی دارای مزیت رقابتی در جدول ۸ مشخص می‌شود که رشته فعالیت حمل‌ونقل و انبارداری بیشترین مزیت رقابتی و تولید صنعتی کمترین مزیت رقابتی را در شهرستان اردبیل دارد.

تحلیل فضایی فعالیت‌های دارای مزیت رقابتی در محدودهٔ مورد مطالعه به تفکیک دهستان

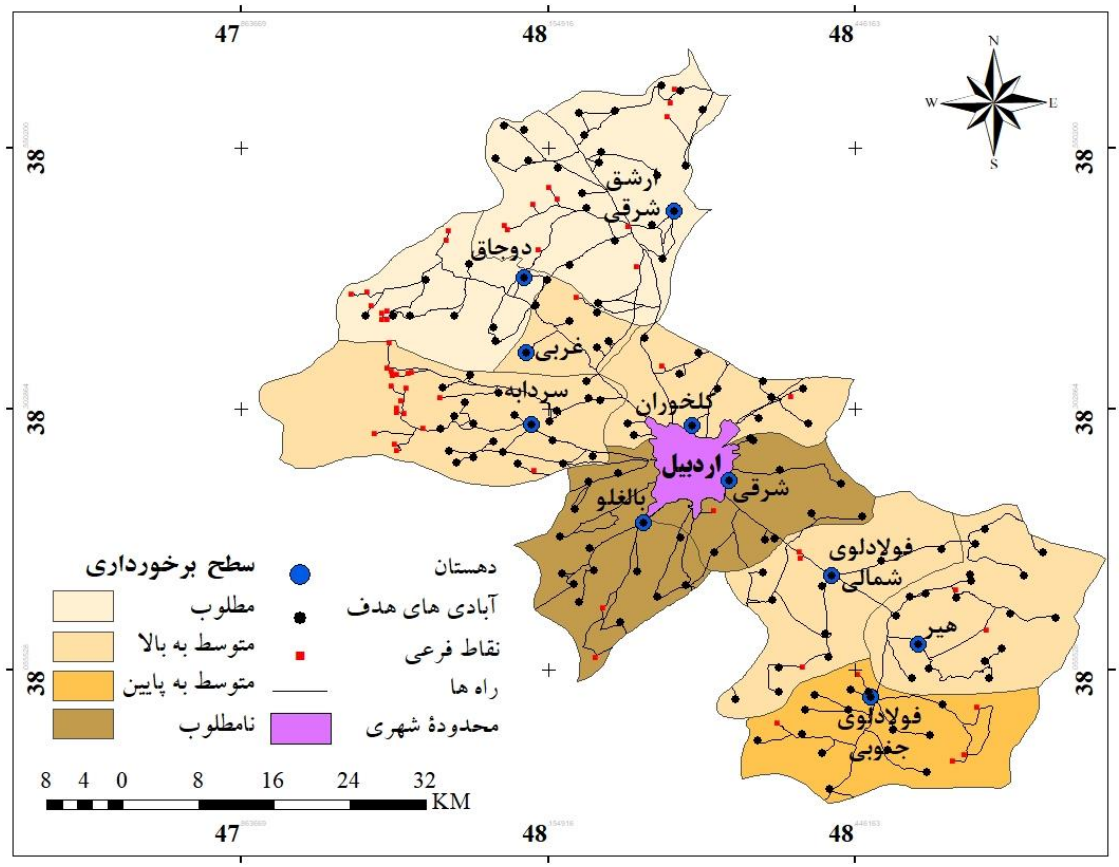
در ادامهٔ پژوهش با تحلیل فضایی هر فعالیت به روش دورن‌یابی فاصلهٔ معکوس، پس از آن که وزن هریک از معیارها و زیرمعیارها (سنجه) به‌دست آمد، سنجه‌های مربوط به هر معیار با توجه به شرایط محلی هر واحد مکانی (دهستان) توسط نرم‌افزار ARC GIS به روش طبقه‌بندی فازی سنجیده می‌شود و با همپوشانی و روی‌هم‌گذاری معیارهای پنجگانه فعالیت‌های دارای مزیت رقابتی براساس وزن‌های داده‌شده در نرم‌افزار Arc GIS تهیه و (جدول ۹) درنهایت با تلفیق امتیازات نرمال‌شده تمامی معیارهای این پنج فعالیت اصلی دارای مزایای رقابتی محدودهٔ مورد مطالعه به تفکیک دهستان به روش طبقه‌بندی فازی، مشخص می‌شود (جدول ۹).

جدول ۹: رتبه‌بندی دهستان‌ها بر مبنای تلفیق امتیازات نرمال فعالیت‌های پنجگانه دارای مزایای رقابتی به تکیک دهستان‌های مورد مطالعه

دهستان	فعالیت کشاورزی	کشت و صنعت	فعالیت بازرگانی	تولید صنعتی ساخت	فعالیت حمل‌ونقل	جمع کل	رتبه
ارشق شرقی	۵۳/۲۲	۴۷/۴۳	۵۹/۴۵	۵۱/۴۹	۴۵/۴۸	۲۵۷/۰۷	۱
دوجاق	۴۶/۱۳	۴۵/۴۶	۶۳/۰۸	۴۷/۱۴	۴۸/۶۶	۲۵۰/۴۷	۲
غربی	۴۰/۰۸	۴۳/۵۱	۵۷/۴۵	۴۱/۹	۴۵/۵۳	۲۲۸/۴۷	۴
سردابه	۴۳/۴۴	۳۷/۱	۵۳/۰۳	۴۶/۱۱	۴۵/۳۱	۲۲۵/۰۲	۶
کلخوران	۴۹/۱۹	۴۹/۴۹	۴۱/۷۲	۳۹/۲۴	۴۹/۹۴	۲۲۹/۵۸	۳
شرقی	۲۱/۵۹	۲۰/۱۵	۳۱/۳۸	۲۵/۴۸	۲۳/۹۵	۱۲۲/۵۵	۱۰
بالغلو	۲۳/۰۴	۱۹/۹	۳۳/۳۶	۲۵/۸	۲۵/۳	۱۲۷/۴	۹
فولادلوی شمالی	۲۷/۲۸	۲۸/۳۷	۳۸/۲۶	۳۳/۴۳	۲۹/۲۸	۱۵۶/۶۲	۷
فولادلوی جنوبی	۲۵/۶۴	۲۳/۱۳	۳۸/۸۳	۲۶/۲۴	۲۳/۴۹	۱۳۷/۳۳	۸
هیر	۳۹/۵	۴۳/۲۵	۵۰/۴۵	۴۹/۴۶	۴۳/۸	۲۲۶/۴۶	۵

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰)

همان‌گونه که در جدول ۹ و تصویر ۳ مشخص است، با تلفیق معیارها و محاسبهٔ امتیاز نرمال نهایی معیارهای پنج فعالیت دارای مزیت رقابتی با روش طبقه‌بندی فازی نتایج حاصل از امتیازات رتبه‌بندی تکنیک موریس براساس تلفیق آن فعالیت‌ها در دهستان‌های محدودهٔ مورد مطالعه تدقیق شود. تصویر ۳ که حاصل تلفیق و فازی‌سازی پنج فعالیت دارای مزیت رقابتی شهرستان اردبیل است، نشان می‌دهد که دهستان ارشق شرقی و دوجاق در کلیهٔ فعالیت‌های دارای مزیت‌های رقابتی دارای پتانسیل بسیار بالا و بسیار مناسب هستند. دهستان هیر و فولادلوی شمالی وضعیت مناسب، دهستان کلخوران، غربی و سردابه متوسط و دهستان‌های شرقی و بالغلو نسبتاً ضعیف هستند (تصویر ۳).

تصویر ۳. رتبه‌بندی فازی مزیت رقابتی دهستان‌ها براساس تلفیق نتایج و رتبهٔ فعالیت‌های اقتصادی پنج‌گانه در محدودهٔ مورد مطالعه

(منبع: نگارندگان، ۱۴۰۰)

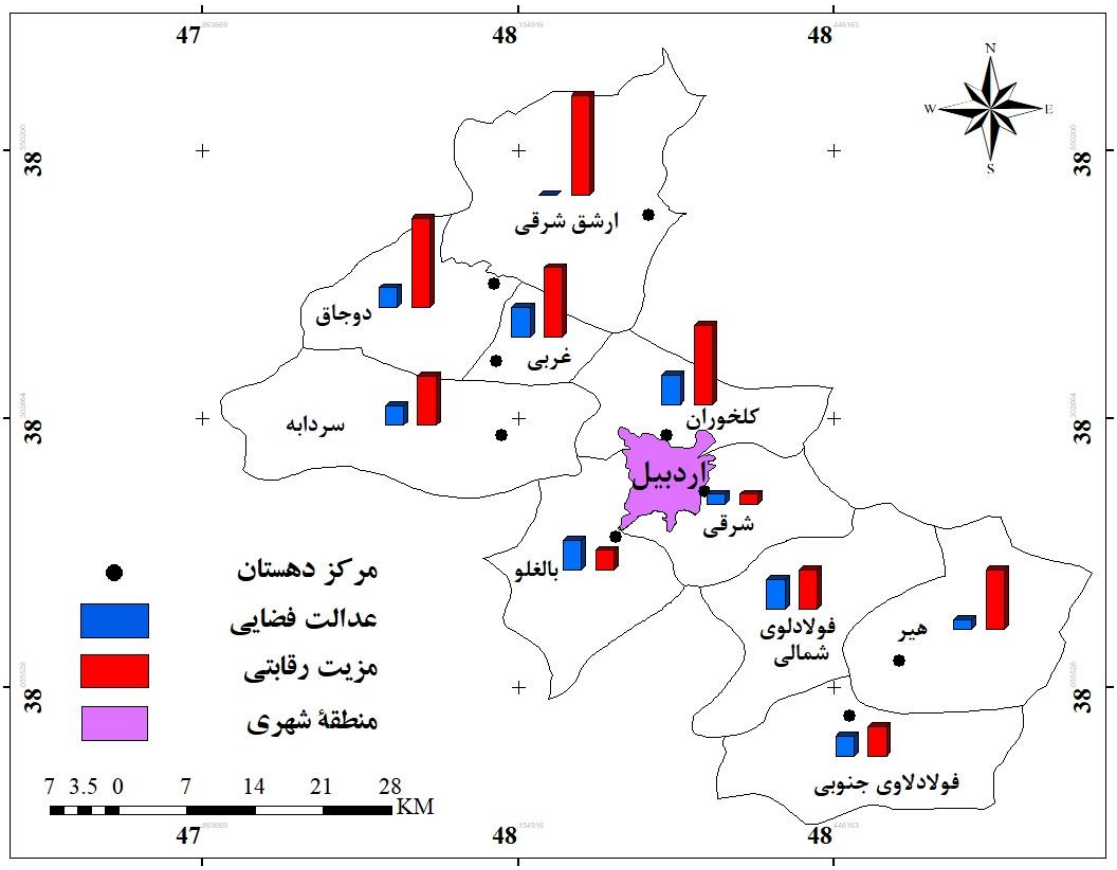
نتیجه‌گیری و ارائهٔ پیشنهادات

در پژوهش حاضر در گام اول، به‌منظور تعیین وضعیت عدالت توزیعی امکانات و خدمات دهستان‌های محدودهٔ مورد مطالعه، به اولویت‌بندی و تحلیل وضعیت عدالت توزیعی امکانات و خدمات با شاخص‌های: نرخ اشتغال، ضریب مکانیزاسیون کشاورزی، دسترسی به مراکز اطلاعاتی و ارتباطی، دسترسی به مراکز آموزشی و درمانی، دسترسی به مراکز اداری و سیاسی و دسترسی به زیرساخت‌های خدماتی و حمل‌ونقل پرداخته شد که در بحث عدالت توزیعی امکانات و خدمات می‌توان دریافت، دهستان‌های نزدیک به مرکز شهرستان (شهر اردبیل) سطح برخورداری مطلوب‌تری دارند که شامل روستاهای فولادلوی شمالی، شرقی، کلخوران و غربی می‌شود و دهستان‌های هیر، دوجاق و سردابه سطح

برخورداری متوسط به بالا، دهستان‌های فولادلوی جنوبی و بالغلو در سطح برخورداری متوسط به پایین و درنهایت دهستان ارشق شرقی از نظر سطح برخورداری در وضعیت نامطلوب هستند. در گام دوم برای شناسایی زمینه‌های دارای مزیت رقابتی، ابتدا به شناسایی فعالیت‌های دارای زمینه در محدودهٔ مورد مطالعه پرداخته شد که برای این کار از چهار شاخص بهرهٔ مکانی، میزان صادرات و سرمایه‌گذاری، توجه در طرح‌های فرادست (طرح آمایش استان، طرح توسعه و عمران ناحیه‌ای، سند راهبردی و اجرایی استان اردبیل) و ظرفیت گسترش در نواحی روستایی استفاده شد. براساس ارزیابی وضعیت رشتهٔ فعالیت‌های اقتصادی دارای مزیت رقابتی، مشخص شد که فعالیت حمل‌ونقل و انبارداری بیشترین مزیت رقابتی و فعالیت تولید صنعتی کمترین مزیت رقابتی را در شهرستان اردبیل دارد. همچنین با تحلیل فضایی فعالیت‌های دارای مزیت رقابتی در محدودهٔ مورد مطالعه به تفکیک دهستان مشخص شد که دهستان ارشق شرقی و دوجاق در همهٔ فعالیت‌های دارای مزیت‌های رقابتی دارای پتانسیل بسیار بالا و بسیار مناسب هستند. دهستان‌های هیر و فولادلوی شمالی وضعیت مناسب، دهستان کلخوران، غربی و سردابه متوسط و دهستان‌های شرقی و بالغلو نسبتاً ضعیف و نامناسب هستند.

درنهایت، مقایسهٔ رتبهٔ دهستان‌های شهرستان اردبیل از نظر فعالیت‌های دارای رقابت مزیتی و عدالت توزیعی امکانات و خدمات نشان می‌دهد دهستان‌های نزدیک به مرکز شهرستان (شهر اردبیل) از نظر سطح امکانات و خدمات دارای برخورداری بالاتر هستند و دهستان‌های با فاصلهٔ بیشتر از مرکز استان کم‌برخوردارترند. به‌گونه‌ای که دهستان‌های با فاصلهٔ بیشتر از مرکز شهرستان (شهر اردبیل) مانند ارشق شرقی و دوجاق دارای مزیت رقابتی بالاتری هستند، اما سطح برخورداری امکانات و خدمات پایین و نامطلوب دارند.

به‌طورکلی می‌توان نتیجه گرفت که دهستان‌های شهرستان اردبیل، از جنبهٔ عدالت در برخورداری از امکانات و خدمات دارای وضعیت مطلوب نیستند و عدم توازن در آن‌ها مشهود است. به‌عبارت‌دیگر، بین سطح برخورداری دهستان‌ها و مزیت رقابتی‌شان همخوانی و رابطهٔ مستقیم وجود ندارد. به‌طوری‌که نواحی نزدیک به مرکز شهرستان، از نظر عدالت توزیعی امکانات و خدمات (سطح برخورداری از امکانات) نسبت‌به نواحی دورتر در وضعیت مطلوب‌تری قرار دارند؛ اما دهستان‌های دور از مرکز شهرستان به رغم مزیت رقابتی بالا، سطح برخورداری از امکانات و خدمات پایین‌تری دارند (تصویر ۴).

تصویر ۴. مقایسهٔ رتبهٔ دهستان‌های شهرستان اردبیل از نظر فعالیت‌های دارای رقابت مزیتی و عدالت توزیعی امکانات و خدمات

(منبع: نگارندگان، ۱۴۰۰)

بنابر یافته‌های فوق با مطالعه در ساختار فضایی شهرستان اردبیل و نتایج آن به شرح پژوهش حاضر، می‌توان اذعان کرد که بنا بر غلبهٔ مناسبات برنامه‌ریزی بخشی متأثر از برنامه‌های ۵ سالهٔ اقتصادی- اجتماعی و طرح‌های کالبدی (هادی روستایی، جامع شهری و شهرستان و...)، ساختار فضایی این شهرستان درگیر عدم‌توازن و نارسایی در ایجاد نواحی چند مرکزی کارکردی، نظام شبکه‌ای، تعامل بین مرکز و پیرامون و درنهایت توسعهٔ متوازن ناحیه‌ای است. از همین حیث، تقویت امکانات و خدمات در دهستان‌های دارای مزیت رقابتی بالا درجهت حرکت به سوی توسعهٔ متوازن و آمایش محور آن بسیار ضروری است. لیکن ریشهٔ اصلی این نارسایی و نابرابری عبارت است از اینکه: تا زمانی طرح‌های آمایش سرزمین کشور از پشتوانه و التزام قانونی برخوردار نشود، دو جریان سنتی و اصلی برنامه‌ریزی اقتصادی-اجتماعی بخشی‌محور و برنامه‌های کالبدی راه خود را ادامه می‌دهند و تنها در چارچوب نظام یکپارچهٔ برنامه‌ریزی و مدیریت توسعهٔ سرزمینی است که این سه جریان می‌توانند با یکدیگر تعامل کنند و رویکرد مؤثرتری برای مدیریت توسعه به‌وجود آید. چالش‌های اتخاذ برنامه‌ریزی منطقه‌ای آمایش‌محور در ایران عبارت‌اند از:

- ساختار تمرکزگرای دولت و وجود بوروکراسی حجیم؛ - رویکرد قوی برنامه‌ریزی بخشی در سازمان برنامه و حمایت همه‌جانبهٔ مدیریت کلان سیاسی و اداری کشور از این رویکرد؛ - نابرابری مراکز و مناطق از لحاظ اقتصادی-اجتماعی و قدرت اجرایی؛ - وابستگی شدید منابع مالی برنامه‌ها به درآمد نفتی و معادن (درآمد مرکزی) و ضعف در تجهیز منابع مالی محلی؛ - نقش پررنگ «عوامل سیاسی» در اجرایی‌شدن برنامه‌ها؛ - نقش مصلحت‌های سیاسی در تعیین مناطق

آمایشی کشور و تقسیمات اداری-سیاسی که منطبق نبودن مرزهای آمایشی بر مرزهای تقسیمات اداری سیاسی دربردارد.

با تفاسیر فوق، سیاست‌گذاری صحیح آمایش سرزمین در محدودهٔ مورد مطالعه، برای تعیین نقش و عملکرد مناطق، علاوه بر مزیت‌های نسبی و مکانی، نیازمند توجه ویژه به مزیت‌های رقابتی است. مناطق برای اینکه بتوانند کارایی مناسب داشته و در نظام سرزمینی محرک توسعه باشند، باید اولاً رقابت‌پذیر باشند و ثانیاً توسط زیرساخت‌های دانشی، علمی و فناوری نیز حمایت شوند که پژوهش حاضر نیز با بررسی میزان ناعدالتی در توزیع امکانات زیرساختی و خدماتی، علی‌رغم وجود مزیت‌های نسبی و رقابتی برخی نواحی، تأکید بر تغییر و اصلاح در رویهٔ اجرای برنامه‌ها بر مبنای برنامه‌های ۵ سالهٔ اقتصادی-اجتماعی و برنامه‌های کالبدی مجزا در سطح ملی و محلی دارد. بدین‌صورت که طرح‌های آمایش سرزمین با پشتوانهٔ قانونی به‌عنوان رویکرد غالب برنامه‌ریزی کشور مطرح شود و سایر برنامه‌ها هماهنگ و منطبق بر برنامه آمایش شوند؛ ازاین‌رو، پژوهش حاضر به‌طور مشابه با پژوهش روستایی و همکاران (۱۳۹۵) که از تجدید نظر در سیستم مدیریت، اتخاذ سیاست عدالت‌خواهانه و پرهیز از تمرکز خدمات و امکانات در محلات مرکزی تأکید کرده‌اند، همراستا است. همچنین به‌طور مشابه با نتایج پژوهش جعفری (۱۳۹۷) مبنی بر اینکه برخورداری روستاهای شهرستان اردبیل از نظر شاخص‌های توسعهٔ پایدار یکسان نبوده و اختلاف بالایی را نشان می‌دهد و اغلب روستاها از نظر شاخص‌های توسعه در وضعیت مطلوبی قرار ندارند، همراستا است. با نتایج پژوهش مشفقی و محمدی (۱۳۹۹) به گونه‌ای مشابه در راستای بررسی تحلیل انطباق‌پذیری مناطق خلاق و رقابت‌پذیر ایران نشان می‌دهد: بیشتر مناطق کشور واجد نقش تخصصی نیستند و مزیت‌های رقابتی استان‌ها با زیرساخت‌های دانشی مناطق حمایت نمی‌شود. به‌گونه‌ای که زیرساخت دانشی و علمی و فناوری کشور بدون توجه به مزیت‌های رقابتی مناطق توزیع شده است. این موضوع می‌تواند به عدم‌موفقیت منطقه در جذب سرمایه و توسعهٔ یکپارچهٔ سرزمینی منجر شود. همچنین نبودِ روابط شبکه‌ای و دوجانبه میان مناطق خلاق نیز مؤید این موضوع است. همچنین متفاوت از نتایج پژوهش رحیمی نیا و اکبری مقدّم (۱۳۹۹) مبنی بر نبود مزیت نسبی بسیاری از محصولات مناطق روستایی استان کردستان است، اما اکثر مناطق روستایی آن توانسته‌اند رقابت‌پذیری بالایی داشته باشند، است.

بنابر موارد فوق، دهستان های مورد مطالعه بر مبنای مقایسهٔ وضعیت معیارهای عدالت توزیعی امکانات و خدمات و مزیت رقابتی در چهار طبقه با وضعیت بسیار مناسب، مناسب، متوسط و نسبتاً ضعیف شناسایی شدند که براساس رویکرد آمایش سرزمین مبنا، برای دهستان‌های نسبتاً ضعیف و نابرخوردار تقویت زیربنا و روبناهای توسعهٔ ناحیه‌ای و ارتقای سرمایه‌های طبیعی و انسانی، برای دهستان های متوسط، تقویت رقابت‌پذیری و کاهش عوامل منجر به عدم مزیت‌های اقتصادی و اجتماعی ناحیه و کمترشدن فاصله با دهستان های با وضعیت مناسب و بسیار مناسب، پیشنهاد می شود. همچنین، انتظام و توسعهٔ مکانی- فضایی در سطح شهرستان اردبیل از طریق سیاست‌هایی همچون برقراری اعتدال بین کارکردها و ساختارهای منطقه، نقش‌پذیری سکونتگاه‌ها در سطح ناحیه و انتظام فضایی شبکه‌ای هماهنگ با مناطق مجاور مقدور خواهد بود که درادامه پیشنهادات راهبردی و اجرایی با رویکرد آمایش محور به شرح زیر ارائه می‌شود:

- با توجه به رهنمودهای سند آمایش استان اردبیل مبنی بر تغییر الگوی توسعهٔ فضایی فعلی به سمت و سوی سازمان فضایی چندهسته‌ای- خوشه‌ای لازم است؛ مدیران استانی اقدامات لازم را در راستای تشکیل خوشه‌های فعالیتی هم‌پیوند (کشاورزی و صنعتی) دارای مزیت رقابتی محدودهٔ مورد مطالعه انجام دهند تا با شکوفایی اقتصاد روستاهای دهستان‌های کم‌برخوردار ازجمله دوجاق، سردابه و ارشق شرقی رقابت‌پذیر شوند.

- سیاست‌گذاری در راستای تسهیل دسترسی به سرمایه‌گذاری دولتی و خصوصی در نواحی کمتر توسعه‌یافته شهرستان اردبیل که مزیت رقابتی و رقابت‌پذیری بالاتری دارند ازجمله دهستان‌های هیر، غربی، دوجاق و ارشق شرقی؛
- بسترسازی برای نقش‌پذیری بخش خصوصی (به‌ویژه سرمایه‌گذاران بومی) برای ارتقای رقابت‌پذیری و اشتغال جمعیت فعال شهرستان اردبیل به‌ویژه در دهستان‌های کم‌برخوردار مثل: ارشق شرقی، هیر، سردابه، دوجاق و فولادلوی جنوبی؛
- انسجام ساختاری و توانمندی کارکردی حوزه‌های هم‌پیوند نواحی روستایی منطبق بر طرح آمایش سرزمین با اولویت؛ دهستان‌های ارشق شرقی، دوجاق و کلخوران (دهستان‌های دارای بالاترین مزیت رقابتی) و در مرحلهٔ بعد سایر دهستان‌ها به‌واسطه توسعهٔ هماهنگ ساختارها متناسب با نقش و کارکرد سکونتگاه‌ها و ارتقای نقش سکونتگاه‌ها متناسب با ساختارهای موجود؛
- بهره‌گیری یکپارچه و متوازن از منابع موجود در توسعهٔ سازمان فضایی نواحی روستایی شهرستان اردبیل به‌واسطهٔ تقویت سکونتگاه‌های کمتر برخوردار شهرستان با خوشه‌ای‌سازی و استفاده از ظرفیت‌های تعاملی، تأکید بر تقویت پیوندهای دو سویه و ایجاد روابط مکمل و هم‌افزایی افقی و ایجاد ساختار شبکه‌های چند مرکزی همکار در قالب نگاه سیستمی؛
- تقویت روابط مکمل دهستان‌های ارشق شرقی، دوجاق، سردابه، فولادلوی جنوبی و هیر با سایر سکونتگاه‌های همجوار با ارتقای نقش کارکردی آن‌ها و توسعهٔ زیرساخت‌های ارتباطی در راستای ارتقای روابط دوسویه؛
- تغییر الگوی سازمان‌دهی فضا از وضعیت قطبی–جزیره‌ای به سازمان‌فضایی دوقطبی گسترده (دو خوشه فضایی هم‌پیوند) در حوزه‌های همگن فضایی محدودهٔ مورد مطالعه؛
- مبنا قرار دادن ناحیه‌بندی آمایشی (نواحی همگن فضایی) در اختصاص بودجه‌ها و منابع مالی در سطح استان اردبیل بر مبنای حوزه و مجموعه‌های روستایی؛

پی‌نوشت

۱. توازن بیان‌کنندهٔ روابط متعادل عناصر در یک ترکیب غیرمتقارن است.

2. Harrison & Todes
3. Soja
4. Schwanen
5. Unal
6. Meijers & Burger
7. Reggiani & Rietveld
8. Neumann
9. Kitson
10. Porter
11. Smit
12. Redding & Venables
13. Ohlan

۱۴. یک روش تصمیم‌گیری چندمعیاره برای انتخاب بهترین گزینه براساس تعدادی از معیارها است.

منابع

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، (۱۴۰۰). نتایج پایش ملی محیط کسب‌وکار، پاییز ۱۴۰۰.

https://iccima.ir.

برقی، حمید؛ جمینی، داود؛ شفیعی، محمدرضا. (۱۳۹۶). تحلیلی بر نابرابری منطقه‌ای در شاخص‌های توسعهٔ روستایی و برنامه‌ریزی استراتژیک درجهت ایجاد تعادل منطقه‌ای (مطالعهٔ موردی: کردستان)، چهارمین کنفرانس بین‌المللی علوم جغرافیایی، دانشگاه شیراز.

https://civilica.com/doc/656311.

توکلی، مرتضی؛ ابراهیمی، آرام؛ حمیدی تهرانی، سمیرا. (۱۳۹۷). تحلیل الگوی منطقه‌بندی آمایش سرزمین در ایران از پسامشروطه تا به حال. برنامه‌ریزی و آمایش فضا؛ دانشگاه تربیت مدرس، دورهٔ ۲۲، شمارهٔ ۱، صص ۱۲۳-۸۵.

http://hsmsp.modares.ac.ir/article-21-25177-fa.html

جعفری، سعید. (۱۳۹۷). سنجش میزان عدالت فضایی در پراکنش شاخص‌های توسعهٔ پایدار روستایی، موردپژوهی: روستاهای شهرستان اردبیل، پایان‌نامهٔ کارشناسی ارشد رشتهٔ علوم‌انسانی، دانشگاه محقق اردبیلی، دانشکدهٔ ادبیات و علوم انسانی.

https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/c47b225b1d87764c426f51804a3d38da.

داداش‌پور، هاشم؛ دهده جانی، مهدی. (۱۳۹۴). شناسایی و اولویت‌بندی عوامل ریشه‌ای تأثیرگذار در ارتقای رقابت‌پذیری منطقه‌ای (مورد مطالعاتی: استان کردستان)، فصلنامهٔ برنامه‌ریزی منطقه‌ای، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، سال پنجم، شمارهٔ ۱۹، صص ۴۲-۲۷.

http://jzpm.miau.ac.ir/article_911.html.

دادش‌پور، هاشم؛ رستمی، فرامرز. (۱۳۹۰). سنجش عدالت فضایی یکپارچه خدمات عمومی شهری براساس توزیع جمعیت، قابلیت دسترسی و کارایی در شهر یاسوج، مطالعات و پژوهش‌های شهری منطقه‌ای، دانشگاه اصفهان، دورهٔ سوم، شمارهٔ ۱۰، صص ۲۲-۱.

https://urs.ui.ac.ir/article_19992.html.

رحیمی‌نیا، هیوا؛ اکبری‌مقدّم، بیت‌اله. (۱۳۹۹). یک تحلیل تجربی از رقابت‌پذیری محصولات کشاورزی استان کردستان، اقتصاد و توسعهٔ کشاورزی، دانشگاه فردوسی مشهد، دورهٔ ۳۴، شمارهٔ ۱، صص ۱۳-۱.

https://jead.um.ac.ir/article_35281.html.

روستایی، شهریور؛ کریم‌زاده، حسین و رحمتی، خسرو، (۱۳۹۵). تحلیل نابرابری‌های فضایی بر پایهٔ شاخص‌های اجتماعی، اقتصادی و کالبدی در شهرهای میانه اندام (مطالعهٔ موردی: شهر میاندوآب)، پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تهران، سال چهارم، شمارهٔ ۳، صص ۴۷۱- ۴۴۹.

https://jurbangeo.ut.ac.ir/article_60643.html.

سازمان توسعهٔ تجارت ایران. (۱۴۰۰).

https://tpo.ir.

سازمان تقسیمات کشوری وزارت کشور. (۱۴۰۰).

https://moi.ir.

https://ardabilmpo.ir.

شامانیان، مریم، (۱۳۹۸). ارائهٔ الگوی توسعهٔ متوازن نواحی روستایی مبتنی بر رویکرد کارآفرینی (مطالعهٔ موردی: شهرستان دامغان)، رسالهٔ دکتری در رشتهٔ جغرافیا و برنامه‌ریزی فضایی کارآفرینی مناطق روستایی، دانشکدهٔ علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی تهران.

https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/f19f8d6817d37b12b19f223d85734c6c.

شریف‌زادگان، محمدحسین؛ ندایی طوسی، سحر. (۱۳۹۵). بـه‌کـارگیری مؤلفـه‌هـای موفقیـت رقابـت‌پـذیری توسـعهٔ منطقـه‌ای در ایـران، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، دانشگاه تهران، دورهٔ چهل‌وهشتم، شمارهٔ ۱، صص ۱۲۳-۱۰۵.

https://jhgr.ut.ac.ir/article_51802.html.

قادری‌حاجت، مصطفی؛ حافظ‌نیا، محمدرضا. (۱۳۹۷). راهکارهای دستیابی به عـدالت فضـایی در ایـران، پـژوهش‌هـای جغرافیـای سیاسـی، دانشگاه فردوسی مشهد ، سال سوم، شمارهٔ ۳، صص ۵۷-۲۵.

http://dx.doi.org/10.22067/pg.v4i9.75411.

لادی، تهمینه. (۱۳۹۶). ارزیابی رقابت‌پذیری در راستای ارتقای کارایی در برنامه‌ریزی توسـعهٔ منطقـه‌ای مـورد مطالعـاتی اسـتان آذربایجـان شرقی، پایان‌نامهٔ کارشناسی‌ارشد در رشتهٔ برنامه‌ریزی‌وطراحی شهری‌ومنطقه‌ای،دانشکدهٔ معماری‌وشهرسازی،دانشگاه شهید بهشتی، تهران.

https://centlibrary.sbu.ac.ir/faces/search/bibliographic/biblioBriefView.jspx?_afPfm=phlsr4wgs

مشفقی، وحید و محمدی، حمید. (۱۳۹۹). تحلیل انطباق‌پذیری مناطق خلّاق و رقابت‌پذیر ایـران. مجلـهٔ علمـی آمـایش سـرزمین، دانشـگاه تهران، دوره ۱۲، شماره۲،صص ۵۹۵-۶۲۰.

doi: 10.22059/jtcp.2020.302258.670113

مرکز آمار ایران. (۱۳۹۵). سرشماری عمومی نفوس و مسکن.

https://www.amar.org.ir.

نصیری، نادیا. (۱۳۹۳). بررسی تعـادل منطقـه‌ای در اسـتان مازنـدران و ارائـهٔ راهکارهـای برنامـه‌ای بـرای دسـتیابی بـه تعـادل، پایـان‌نامـهٔ کارشناسی‌ارشد در رشتهٔ برنامه‌ریزی منطقه‌ای، دانشکدهٔ معماری و شهرسازی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران.

https://centlibrary.sbu.ac.ir/faces/search/bibliographic/biblioBriefView.jspx?_afPfm=phlsr4wgv.

References

Asheim, B., Cooke, P., & Martin, R., 2006. The rise of the cluster concept in regional analysis and policy, Clusters and regional development: critical reflections and explorations, 1-29.

https://books.google.com/books?hl=fa&lr=&id=sZyo2sP5A8kC&oi=fnd&pg=PA1&dq.

Clark. M., & Tilman. D., 2017. Comparative analysis of environmental impacts of agricultural production systems, agricultural input efficiency, and food choice .Environmental Research Letters 12 (6) : 064016.

https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1748-9326.

Currid, E., Williams, S., 2010. The geography of buzz: art, culture and the social milieu in Los Angeles and New York, Journal of Economic Geography, 10 (3), 423–451.

https://doi.org/10.1093/jeg/lbp032

Harvey, D., 2007. Justice, Nature and the Geography of Difference, Oxford: Blackwell Publishers.

https://bibliotecadigital.mineduc.cl/handle/20.500.12365/17640.

Kitson, M., Martin, R., & Tyler, P., 2004. Regional competitiveness: an elusive yet key concept? Regional studies, 38(9), 991-999.

https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0034340042000320816?journalCode=cres20.

Lessmann, C., 2014. Spatial inequality and development - Is there an inverted-U relationship? Journal of Development Economics, 106(C), 35-51.

https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2013.08.011.

Meijers, E. J., & Burger,M. J., 2010. Spatial structure and productivity in US metropolitan areas, Environment and planning A, 42(6), 1383- 1402.

https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1068/a42151.

Neumann, Iver B. 2003: The Region-Building Approach, in: Söderbaum, Fredrik/Shaw, Timothy M. (eds): Theories of New Regionalism: A Palgrave Reader, Basingstoke: Palgrave Macmillan, 160-178.

https://www.academia.edu/17639777/KFG_Working_Paper_No_64.

Ohlan, R., 2013. Pattern of regional disparities in socio-economic development in India. Social Indicators Research, 114(3), 841-873.

https://link.springer.com/article/10.1007/s11205-012-0176-8.

Porter, M. E., 1990, The competitive advantage of nations, Harvard, Business Review, 74-91.

https://books.google.com/books?hl=fa&lr=&id=CqZzxAxBpfEC&oi.

Redding, S., & Venables, A. J., 2004. Economic geography and international inequality, Journal of international Economics, 62(1), 53-82.

https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0022199603000965.

Reggiani, A., & Rietveld, P., 2010. Networks, Commuting and Spatial Structures: An Introduction Guest Editorial, Journal of Transport and Land Use, 2(3/4), 1-4.

https://www.jstor.org/stable/26201635?seq=1.

Schwanen, T., Dieleman, F. M., & Dijst, M., 2004. The impact of metropolitan structure on commute behavior in the Netherlands: a multilevel approach, Growth and change, 35(3), 304-333.

https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1468-2257.2004.00251.x.

Unal, M., Uslu, C., & Cilek, A., 2016. GIS-based accessibility analysis for neighbourhood parks: The case of Cukurova district, Journal of Digital Landscape Architecture, *1*, 46-56.

http://gispoint.de/fileadmin/user_upload/paper_gis_open/DLA_2016/537612006.pdf.

Warren Smit, T. H., Kumaresen, J., Santos-Burgoa, C., Meneses, R. S. K., & Friel, S., 2010. Urban Planning/ Design and Health Equity: A Review, Global Research Network on Urban Health Equity (GRNUHE).

https://link.springer.com/article/10.1007/s11524-011-9605-2.

Begg, I. 2002. Investability: The Key to Competitive Regions and Cities? Regional Studies, 36 2, 087– 211.

https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00343400220121972.

Camagni, R. 2002. On the Concept of Territorial Competitiveness: Sound or Misleading? Urban Studies, 39(03), 2395–2400.

https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1080/0042098022000027022.

Huggins, R., & Izushi, H. 2009. Regional Benchmarking in a Global Context: Knowledge, Competitiveness, and Economic Development. Economic Development Quarterly, 275.

https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0891242409347896.

Kutscherauer, A. (2010). Regional Disparities in Regional Development of The Czech Republic Ostrava. University of Ostrava.

http://disparity.vsb.cz/edice_cd/cd11_regdis_mono_angl/pdf/Regional%20disparities.pdf.

Kresl, P., & Singh, B. 2012. Urban Competitiveness and US Metropolitan Centres. Urban Studies (49(2)), 239-254.

https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0042098011399592.

Lengyel, I. 2009. Bottom-up Regional Economic Development:Competition, Competitiveness and Clusters. In I. Lengyel, & Z. Bajmócy, Regional Competitiveness, Innovation and Environment (pp. 03-38). Szeged: JTAEPress.

http://acta.bibl.uszeged.hu/37421/1/gtk_2009_en.pdf#page=8.

Lever, W. F. 2002. Correlating the Knowledge-base of Cities with Economic Growth. Urban Studies, 39(5-6), 859–871.

https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1080/00420980220128345.

Malecki, E. J. 2004. Jockeying for Position: What It Means and Why It Matters to Regional Development Policy When Places Compete. Regional Studies, 38(9), 0010-002.

https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0034340042000292665.

Morgan, K. 2001. The Exaggerated Death of Geography: Localised Learning, Innovation and Uneven Development. The Future of Innovation Studies Conference (p. ۲۰). Eindhoven University of Technology: Eindhoven Centre for Innovation Studies.

https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.564.1384&rep=rep1&type=pdf.

Porter, M. E. 2000, Locations, Clusters, and Company Strategy. In G. L. Clark, M. P. Feldman, & M. S. Gertler, ocation and Innovation: The New Economic Geography of Innovation, Spillovers and Agglomeration (pp. 275-253). New York: Oxford University Press.

https://books.google.com/books?hl=fa&lr=&id=TzZ_oByXYhkC&oi.

Serrano, F. A. 2003. City competitiveness and attractiveness: A new approach to evaluate economic development in Mexican cities. University of Glasgow, Department of Urban Studies. Glasgow: University of Glasgow.

https://theses.gla.ac.uk/982.

Tomul. Ekber .2009. Measuring regional inequality of education in Turkey: an evaluation by Gini index(2009) Procedia - Social and Behavioral Sciences 1(1):949-952, DOI: 10.1016/j.sbspro.2009.01.168.

https://www.researchgate.net/publication/240448225_Measuring_regional_inequality_of_education_in_Turkey_an_evaluation_by_Gini_index/related.

Kim, J., & Nicholls, S. (2016), Influence of the measurement of distance on assessment ofrecreation access, Leisure Sciences, 38: 118–139.

https://ur.booksc.me/book/52227182/02de4e